

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวิจัยและ ได้สรุปประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. การจัดการศึกษาของจังหวัดปราจีนบุรี
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการศึกษาของจังหวัดปราจีนบุรี

จังหวัดปราจีนบุรี เคยเป็นดินแดนที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยทวารวดี ปรากฏหลักฐานเป็นซากเมืองโบราณที่เรียกว่า “เมืองศรีมโหสถ” ตำบลโคกปี่ อำเภอสรีมโหสถ และทางด้านทิศตะวันออกของเมืองศรีมโหสถ ที่บริเวณบ้านโคกขวาง อำเภอสรีมหาโพธิ์ ยังมีชุมชนโบราณมีอายุร่วมสมัยเดียวกันกับเมืองศรีมโหสถอีกด้วย บริเวณซากเมืองโบราณเหล่านี้มีซากโบราณสถาน ซึ่งใช้ประกอบพิธีกรรม ศาสนกิจ และโบราณวัตถุ ได้แก่ พระพุทธรูป เทวรูป เครื่องปั้น ดินเผา เครื่องสำริด เครื่องมือเครื่องใช้กระจายอยู่ทั่วไป

ในสมัยต่อมา ศูนย์กลางความเจริญได้ย้ายมาตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำปราจีนบุรี เช่น ปัจจุบัน ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเรียกว่า “เมืองปราจีน” ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นก็ยังเรียกว่า “เมืองปราจีน” หรือ “มณฑลปราจีน” จวบจนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดระเบียบการปกครองแผ่นดินตามแบบต่างประเทศ มณฑลปราจีนได้ถูกยุบเลิก คงมีฐานะเป็นเพียงหัวเมืองหนึ่ง ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนคำว่า เมือง เป็นจังหวัด จึงมีชื่อเรียกใหม่ว่า “จังหวัดปราจีนบุรี”

1. ที่ตั้ง/ อาณาเขต

ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกของประเทศไทย อยู่ระหว่างละติจูดที่ 13 องศา 39 ลิปดา ถึง ละติจูดที่ 14 องศา 27 ลิปดาเหนือ และเส้นลองจิจูดที่ 101 องศา 90 ลิปดา ถึงลองจิจูดที่ 102 องศา 07 ลิปดาตะวันออก ห่างจากกรุงเทพมหานคร 136 กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข 33, 305

ใช้เวลาเดินทางเพียง 1.30 ชั่วโมง เป็นจุดเชื่อมโยงการคมนาคมจากกรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศกัมพูชา ในรัศมี 100 กว่ากิโลเมตร และมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับจังหวัดนครราชสีมา
 ทิศตะวันออก ติดกับจังหวัดสระแก้ว
 ทิศตะวันตก ติดกับจังหวัดนครนายก
 ทิศใต้ ติดกับจังหวัดฉะเชิงเทรา

2. ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดปราจีนบุรีตอนบนเป็นที่ราบสูง และป่าทึบสลับซับซ้อน มียอดเขาสูง 1,326 เมตร และเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำหลายสาย มีธรรมชาติที่สวยงาม ทิศเหนือเต็มไปด้วยเทือกเขา และตอนล่างเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ เหมาะแก่การเพาะปลูก ได้แก่ ที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกง สูงกว่าระดับน้ำทะเล 5 เมตร แม่น้ำปราจีนบุรีเกิดจากแนวหุบเขา และแนวพระปราง ไหลมาบรรจบกันที่อำเภอกบินทร์บุรี และไหลลงสู่อ่าวไทยที่อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

3. พื้นที่

จังหวัดปราจีนบุรีมีพื้นที่ทั้งหมด 4,762.362 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,976,475 ไร่ แยกเป็น

3.1 พื้นที่ป่าไม้ 1,327, 718.75 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 44.61 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 7 ป่า จำนวน 386,928.69 ไร่ ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย 3 ป่า จำนวน 931,720.06 ไร่ คือ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา ป่าไม้ถาวรตามมติ ครม. จำนวน 4 ป่า พื้นที่ 9,070 ไร่ ได้แก่ ป่าเขาใหญ่ ป่าทุ่งโพธิ์ ป่าห้วยไคร้ และที่ดินจัดสรรแปลงที่ 1

3.2 พื้นที่ทำการเกษตร 1,124,836 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 37.79 ของพื้นที่ทั้งหมด

4. ประชากร

ณ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2551 จังหวัดปราจีนบุรีมีประชากรทั้งสิ้น 458,814 คน เป็นชาย 227,886 คน เป็นหญิง 230,928 คน เมื่อพิจารณาจากการกระจายตัวของกิจกรรมพบว่า การที่จังหวัดมีโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมากในเขตอำเภอกบินทร์บุรี อำเภอเมือง และอำเภอศรีมหาโพธิ์ ทำให้มีประชากรมาอาศัยอยู่รวมกันในพื้นที่ดังกล่าวจำนวนมากกว่าในบริเวณอื่น ๆ ของจังหวัด

บริเวณที่มีประชากรอาศัยอยู่มากที่สุด คือ อำเภอกบินทร์บุรี มีจำนวน 138,263 คน คิดเป็นร้อยละ 30 ของประชากรทั้งจังหวัด รองลงมาคือ อำเภอเมือง มีจำนวน 107,424 คน และอำเภอศรีมหาโพธิ์ จำนวน 61,568 คน ส่วนบริเวณที่มีประชากรอยู่อาศัยน้อยที่สุด คือ อำเภอศรีมหาโพธิ์ มีประชากรอาศัยอยู่เพียง 18,223 คน คิดเป็นร้อยละ 3.98 ของประชากรทั้งจังหวัด

พื้นที่อำเภอนอกเขตเทศบาล มีความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ย 96.52 คน ต่อตาราง กิโลเมตร อำเภอที่มีประชากรรวมกันหนาแน่นมากที่สุดคือ อำเภอเมือง คิดเป็น 196.07 คน ต่อ ตารางกิโลเมตร รองลงมาได้แก่ อำเภอศรีมหาโพธิ์ คิดเป็น 139.82 คน ต่อตารางกิโลเมตร และ อำเภอภินทร์บุรี คิดเป็น 98.14 คน ต่อตารางกิโลเมตร ส่วนอำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากร น้อยที่สุด คือ อำเภอนาคู คิดเป็น 35.56 คน ต่อตารางกิโลเมตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี, 2553, หน้า 4-6)

จังหวัดปทุมธานี เป็นจังหวัดที่มีการจัดการเรียนการสอนหรือมีสถานศึกษาในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา มีแหล่งพัฒนาความรู้และทักษะในการศึกษา สำหรับผู้ที่ไม่มีโอกาสเข้าศึกษาในระบบโรงเรียน ประชาชนชาวปทุมธานีจึงมีโอกาที่จะได้รับการศึกษาในระดับสูงค่อนข้างมาก สถานศึกษาของจังหวัดปทุมธานี แบ่งเป็นสังกัด ดังนี้

1. สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การบริหารและการจัดการศึกษาในรูปแบบของเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการบริหารจัดการ ที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ที่มีเจตนารมณ์ให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา จากส่วนกลางมาให้หน่วยงานที่มีหน้าที่บริหารและจัดการศึกษาโดยตรง และตามประกาศกระทรวง ศึกษาธิการ เรื่องแบ่งส่วนราชการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วย ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีมีสถานศึกษา ในสังกัด ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (เดิม) และโรงเรียนมัธยมศึกษา ในสังกัดกรมสามัญศึกษา (เดิม) เปิดสอนระดับประถมวัยถึงระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมีการแบ่งเขตพื้นที่การศึกษาออกเป็น 2 เขต ดังนี้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีสถานศึกษาในสังกัด จำนวน 146 แห่ง 1 สาขา ครอบคลุมพื้นที่อำเภอต่าง ๆ ดังนี้ อำเภอเมือง อำเภอบ้านสร้าง อำเภอ ประจันตคาม อำเภอศรีมหาโพธิ์ และอำเภอศรีมหาโพธิ์

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีสถานศึกษาในสังกัด จำนวน 121 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่อำเภอต่าง ๆ ดังนี้ อำเภอภินทร์บุรี และอำเภอนาคู

2. สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันการจัดการศึกษา เอกชนมีกฎหมายควบคุมหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 กฎกระทรวง ประกาศ และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ อีกเป็นจำนวนมาก เพื่อให้มีมาตรฐาน แต่จะเป็นอุปสรรค ต่อการพัฒนาความก้าวหน้าของโรงเรียนในหลาย ๆ ด้าน โรงเรียนเอกชนในส่วนภูมิภาค ซึ่งเดิมมี

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด/ อำเภอเป็นหน่วยงานควบคุมกำกับ หลังจากพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มีผลบังคับใช้ มีการยุบรวมสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด/ อำเภอ และสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด เป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนเอกชนในส่วนภูมิภาค จึงอยู่ในกำกับดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็น “ผู้อนุญาต” ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ซึ่งยังมีผลบังคับใช้อยู่ ซึ่งสถานศึกษาเอกชนในจังหวัดปราจีนบุรี มีทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ดังนี้

2.1 สถานศึกษาเอกชนในระบบโรงเรียน ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 มาตรา 15(1) ได้แก่ โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือหลักสูตรที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการและจัดเป็นรูปแบบการศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งมีทั้งโรงเรียนประเภทสามัญศึกษาและอาชีวศึกษา เปิดสอนระดับปฐมวัยถึงประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง โดยมีโรงเรียน 26 แห่ง

2.2 สถานศึกษาเอกชน ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 มาตรา 15(2) ได้แก่ โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการหรือหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการและจัดเป็นรูปแบบการศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งในจังหวัดมีโรงเรียนเอกชนนอกระบบที่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งอย่างถูกต้องตามกฎหมาย จำนวน 7 แห่ง

2.3 สังกัดสำนักงานการศึกษาท้องถิ่น จำนวน 14 แห่ง ดังนี้

2.3.1 สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเทศบาล จำนวน 8 แห่ง อยู่ในเขตอำเภอเมืองปราจีนบุรี จำนวน 6 แห่ง อำเภอกบินทร์บุรี จำนวน 2 แห่ง

2.3.2 สถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 6 แห่ง อยู่ในเขตอำเภอเมืองปราจีนบุรี จำนวน 3 แห่ง อำเภอกบินทร์บุรี จำนวน 2 แห่ง และอำเภอนาดี จำนวน 1 แห่ง

2.4 โรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 1 แห่ง คือ โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัด เปิดสอนระดับประถมวัยถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.5 โรงเรียนสังกัดศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน จำนวน 7 แห่ง คือ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอทั้ง 7 อำเภอ โดยได้เปิดสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดได้ให้การสนับสนุนสถาบันการศึกษาอาชีวศึกษาจัดการเรียนการสอนประเภทอาชีวศึกษา หรือการส่งเสริมวิชาชีพประกอบด้วย

2.6.1 สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เปิดสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จำนวน 8 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคปราจีนบุรี วิทยาลัยสารพัดช่างปราจีนบุรี วิทยาลัยการอาชีพกบินทร์บุรี วิทยาลัยเทคนิคบูรพาปราจีนบุรี (เดิมชื่อวิทยาลัยช่างกลปทุมวันแห่งที่ 2)

2.6.2 โรงเรียนเอกชน ที่จัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษา มีจำนวน 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนพณิชยการปราจีนบุรี โรงเรียนเทคโนโลยีนครกบินทร์ โรงเรียนเทคนิคพณิชยการกบินทร์บุรี และโรงเรียนสายมิตรเทคโนโลยี

2.7 สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยจังหวัด มีสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนในระดับอุดมศึกษา จำนวน 3 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยรามคำแหง วิทยาเขตปราจีนบุรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระนครเหนือ วิทยาเขตปราจีนบุรี และมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต วิทยาเขตปราจีนบุรี เปิดสอนในระดับปริญญาตรีถึงปริญญาโท (องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี, 2553, หน้า 23-24)

จากสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนในจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ โดยมีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2553 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเฉลี่ย 42.70 วิชาสังคมศึกษาฯ เฉลี่ย 40.59 วิชาภาษาอังกฤษเฉลี่ย 14.25 วิชาคณิตศาสตร์เฉลี่ย 20.00 วิชาวิทยาศาสตร์ เฉลี่ย 28.07 วิชาสุขศึกษาฯ เฉลี่ย 72.52 วิชาศิลปะ เฉลี่ย 27.99 วิชาการงานอาชีพฯ เฉลี่ย 46.45 รวมคะแนนเฉลี่ยทุกวิชา 36.94 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2553)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นักการศึกษา นักจิตวิทยา ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่บอกผลสำเร็จของการจัดการเรียนการสอน คือ ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งจะทราบได้จากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังความหมายต่อไปนี้

อนงก เตชะสุข (2542) ได้ให้ความหมายว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถในการเข้าถึงความรู้ (Knowledge Attain) การพัฒนาทักษะในการเรียน โดยอาศัยความพยายาม จำนวนหนึ่ง และแสดงออกในรูปความสำเร็จซึ่งสามารถสังเกตและวัดได้ด้วยเครื่องมือทางจิตวิทยา หรือแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทั่วไป

อารมณ เพชรชื่น (ม.ป.ป. อ้างถึงใน สมบูรณ์ ภูสนิท, 2551, หน้า 39) ได้ให้ความหมายว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลที่เกิดจากการเรียนการสอน การฝึกฝนหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่โรงเรียนที่บ้านและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ แต่คนส่วนมากเข้าใจว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเกิดจากการเรียนการสอนภายในโรงเรียนและมองในแง่ความรู้ความสามารถทางสมองเท่านั้น ความจริงแล้วความรู้สึกรัก ค่านิยมและจริยธรรมต่าง ๆ ก็เป็นผลจากการฝึกสอน ซึ่งนับเป็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2538) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า หมายถึง คุณลักษณะ รวมถึงความรู้ความสามารถของบุคคลอันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน หรือมวลประสบการณ์ที่บุคคลได้รับ ทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ของสมรรถภาพทางสมอง หลังจากเรียนรู้เรื่องนั้น ๆ แล้ว ผู้เรียนมีความสามารถในวิชาที่เรียนมากขึ้นเพียงใด มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมตามความมุ่งหมายของหลักสูตรในวิชานั้น ๆ เพียงใด จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ตามแนวคิดของพวงรัตน์ ทวีรัตน์ เป็นการตรวจสอบความสามารถของสมรรถภาพทางสมองของบุคคลว่าเรียนแล้วรู้อะไรบ้าง และมีความสามารถด้านใดมากขึ้นเพียงใด เช่น พฤติกรรมด้านความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์การสังเคราะห์ และการประเมินค่ามากขึ้นอยู่ในระดับใด นั่นคือ การวัดผลสัมฤทธิ์เป็นการตรวจสอบพฤติกรรมของผู้เรียนในด้านพุทธิพิสัย ซึ่งเป็นการวัด 2 องค์ประกอบตามจุดมุ่งหมายและลักษณะของวิชาที่เรียน คือ

1. การวัดด้านการปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบความรู้ความสามารถทางการปฏิบัติ โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงให้เป็นผลงานปรากฏออกมา ให้ทำการสังเกตและวัดได้ เช่น วิชาศิลปศึกษา พลศึกษา งานช่าง การวัดแบบนี้จึงต้องวัดโดยใช้ข้อสอบภาคปฏิบัติ (Performance Test) ซึ่งการประเมินผลจะพิจารณาที่วิธีปฏิบัติ (Procedure) และผลงานที่ปฏิบัติ

2. การวัดด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา รวมถึงพฤติกรรม ความสามารถในด้านต่าง ๆ อันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน มีวิธีการสอบวัดได้ 2 ลักษณะ คือ

- 2.1 การสอบปากเปล่า การสอบแบบนี้มักกระทำเป็นรายบุคคล ซึ่งเป็นการสอบที่ต้องการการดูแลเฉพาะอย่าง เช่น การสอบอ่านฟังเสียง การสอบสัมภาษณ์ ซึ่งต้องการการใช้อรรถาธิบายในการตอบคำถาม รวมทั้งการแสดงความคิดเห็น

- 2.2 การสอบแบบให้เขียนความ เป็นการสอบวัดที่ให้ผู้สอบเขียนเป็นตัวหนังสือตอบ ซึ่งมีการตอบอยู่ 2 รูปแบบ คือ

- 2.2.1 แบบไม่จำกัดคำตอบ ได้แก่ การสอบวัดที่ใช้ข้อสอบแบบอัตนัยหรือความเรียง

- 2.2.2 แบบจำกัดคำตอบ เป็นการสอบที่กำหนดขอบเขตของคำถามที่จะให้ตอบ หรือกำหนดคำตอบออกมาให้เลือก ซึ่งมีรูปแบบของคำถามคำตอบ 4 รูปแบบ คือ แบบเลือกทางใดทางหนึ่ง แบบจับคู่ แบบเติมคำ และแบบเลือกตอบ

สรุปว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คุณลักษณะรวมถึงความรู้ความสามารถของบุคคลอันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน หรือมวลประสบการณ์ที่บุคคลได้รับ ทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ของสมรรถภาพทางสมอง หลังจากเรียนรู้เรื่องนั้น ๆ แล้ว ผู้เรียน

มีความสามารถในวิชาที่เรียนมากนักน้อยเพียงใด มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมตามความมุ่งหมายของหลักสูตรในวิชานั้น ๆ สามารถวัดได้ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การสังเกต หรือการตรวจผลงานตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และนำไปพัฒนาการสอนให้ดียิ่งขึ้น

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ในทางการศึกษา การทดสอบเป็นกระบวนการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สำคัญ ซึ่งการทดสอบมีหลายลักษณะ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของผู้สอน บลูม (Bloom, 1976) ให้ความเห็นว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นเรื่องของศิลปะมากกว่าวิทยาศาสตร์ การทดสอบแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. การทดสอบก่อนหรือทดสอบเพื่อจัดตำแหน่ง เป็นการทดสอบก่อนที่จะดำเนินการสอน เพื่อสำรวจความพร้อม หรือเพื่อวัดความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียน
2. การทดสอบย่อย เป็นการทดสอบระหว่างที่ดำเนินการสอน โดยทดสอบตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้น เพื่อสำรวจความรู้ความสามารถของผู้เรียนว่า มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะเรียนในหน่วยการเรียนรู้ต่อไปหรือไม่
3. การทดสอบรวม หรือการทดสอบเพื่อประเมินผลการเรียน เป็นการทดสอบหลังการสิ้นสุดการเรียนการสอน เพื่อประเมินผลการเรียนหรือสรุปผลการเรียน

องค์ประกอบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ในกระบวนการเรียนรู้ การที่ผู้เรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงหรือต่ำเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ ดังมีนักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

คลาเมิร์ (Klaumeir, 1971) กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. คุณลักษณะของผู้เรียน ได้แก่ ความพร้อมทางด้านสมอง สติปัญญา ร่างกาย และความสามารถทางด้านทักษะร่างกาย
2. คุณลักษณะทางจิตใจ ได้แก่ ความสนใจ แรงจูงใจ เจตคติและค่านิยม ความเข้าใจในสถานการณ์ อายุ เพศ
3. คุณลักษณะของผู้สอน ได้แก่ สติปัญญา ความรู้ในวิชาที่สอน การพัฒนาความรู้ทักษะทางร่างกาย ลักษณะจิตใจ สุขภาพ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ความเข้าใจในสถานการณ์ อายุ และเพศ
4. พฤติกรรมระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการเรียนการสอน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความคิด วิธีการที่ครูนำมาสอน คุณลักษณะของกลุ่ม ได้แก่ โครงสร้าง เจตคติ ความสามัคคี การเป็นผู้นำ
5. คุณลักษณะของพฤติกรรมเฉพาะตัว ได้แก่ การตอบสนอง เครื่องมือและอุปกรณ์

6. แรงผลักดันภายนอก ได้แก่ ครอบครัว สิ่งแวดล้อม และอิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรม บลูม (Bloom, 1976) กล่าวว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในโรงเรียน ประกอบด้วย ตัวแปร 3 ตัวแปร คือ

1. พฤติกรรมด้านความรู้ความคิด (Cognitive Entry Behaviors) หมายถึง ความรู้ ความสามารถและทักษะต่าง ๆ ที่ผู้เรียนมีมาก่อน

2. คุณลักษณะทางจิตใจ (Affective Entry Characteristics) หมายถึง แรงจูงใจที่ทำให้ ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเรียนในสิ่งใหม่ ๆ ได้แก่ ความสนใจในวิชาที่เรียน เจตคติต่อเนื้อหาวิชา สถาบัน และการยอมรับความสามารถของตน เป็นต้น

3. คุณภาพการเรียนการสอน (Quality of Instruction) หมายถึง ประสิทธิภาพการเรียน การสอนที่นักเรียนจะได้รับ ได้แก่ คำแนะนำการปฏิบัติ และแรงเสริมของผู้สอนที่มีต่อผู้เรียน เป็นต้น เดวิด (Davis, 1977) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสิ่งที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีดังนี้

1. บรรยากาศในชั้นเรียน ได้แก่ รูปแบบการจัดชั้นเรียน ความพึงพอใจต่อห้องเรียน ความพึงพอใจต่อครูผู้สอน

2. วิธีการหรือลักษณะของครู ได้แก่ วิธีการสอนของครู ลักษณะท่าทาง บุคลิกภาพ ของครู ทศนคติต่อการทำงาน

3. การคาดหวังของครู ครูที่มีการคาดหวังสูงจะทำให้เขามีความตั้งใจต่อการทำงานสูง แสวงวิธีการใหม่ ๆ มาให้นักเรียนอยู่เสมอ และทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นส่งผลให้เกิด ประสิทธิภาพในการเรียนการสอนได้

4. การใช้เวลาเรียนของนักเรียน นักเรียนที่ทุ่มเทและใช้เวลาเรียนอย่างเต็มที่ จะมีความสนใจ อยากรู้อยากเรียน เนื้อหาการเรียน การเรียนก็จะดีขึ้น

อารีย์ คงสวัสดิ์ (2544, หน้า 25) กล่าวว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลกับผลสัมฤทธิ์ การเรียนนั้น มีองค์ประกอบมากมายหลายอย่าง ดังต่อไปนี้ คือ

1. ด้านคุณลักษณะการจัดระบบในโรงเรียน ตัวแปรด้านนี้จะประกอบด้วย ขนาดของ โรงเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อครู อัตราส่วนของนักเรียนต่อห้อง ซึ่งตัวแปรเหล่านี้มีความสัมพันธ์ กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

2. ด้านคุณลักษณะของครู ตัวแปรด้านคุณลักษณะของครูประกอบด้วย อายุ วุฒิครู ประสบการณ์ของครู การฝึกอบรมของครู จำนวนวันลาของครู จำนวนคาบที่สอนในหนึ่งสัปดาห์ ของครู ความเอาใจใส่หน้าที่ ซึ่งตัวแปรเหล่านี้ล้วนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. ด้านคุณลักษณะของผู้เรียน ประกอบด้วยตัวแปรเกี่ยวกับตัวนักเรียน เช่น เพศ อายุ สถิติปัญญา การเรียนพิเศษ การได้รับความช่วยเหลือเกี่ยวกับการเรียน สมาชิกในครอบครัว ระดับ

การศึกษาของบิดามารดา อาชีพของผู้ปกครอง ความพร้อมในเรื่องอุปกรณ์การเรียน ระยะทางไปโรงเรียน การมีอาหารกลางวันรับประทาน ความเอาใจใส่ในการเรียนทัศนคติเกี่ยวกับการเรียน การสอน ฐานะครอบครัว การขาดเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น ตัวแปรเหล่านี้ก็มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4. ด้านภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางเศรษฐกิจสังคมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในต่างประเทศ ซึ่งประกอบด้วย ขนาดของครอบครัว ภาษาพูดในบ้าน ถิ่นที่ดั่งบ้าน การมีสื่อทางการศึกษาต่าง ๆ ระดับการศึกษาของบิดามารดา ฯลฯ ผลการศึกษาค้นคว้าที่ผ่านมาพบความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ธนาศักดิ์ กุ์สุจริต (2545) กล่าวว่า ปัจจัยที่เป็นตัวตัดสินระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ

1. ความสามารถที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด
2. ชีวิตและการอบรมในครอบครัว
3. คุณภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียน
4. มโนทัศน์เกี่ยวกับตนเองและความมุ่งหวังในครอบครัว

อัญชนา โพธิ์พลากร (2545, หน้า 95) กล่าวว่า มีองค์ประกอบหลายประการที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ ด้านตัวนักเรียน เช่น สติปัญญา อารมณ์ ความสนใจ เจตคติต่อการเรียน ด้านตัวครู เช่น คุณภาพของครู การจัดระบบ การบริหารของผู้บริหาร ด้านสังคม เช่น สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวของนักเรียน เป็นต้น แต่ปัจจัยที่มีผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก็คือ การสอนของครู

นอกจากนั้นเสาวลักษณ์ ขงวานิชจิต (2539) ได้กล่าวถึงสภาพทั่วไปของตัวผู้เรียนที่ส่งผลต่อการเรียนไว้ดังนี้

1. พฤติกรรมขณะเรียนในห้องเรียน ประกอบด้วยพฤติกรรมดังต่อไปนี้
 - 1.1 การเข้าเรียนในห้องเรียนตรงเวลาอย่างสม่ำเสมอ
 - 1.2 การมีอุปกรณ์การเรียน ตำราเรียนทุกวัน
 - 1.3 การเรียนด้วยความตั้งใจ เอาใจใส่ และด้วยความเข้าใจ
 - 1.4 การจดคำบรรยายอย่างมีระเบียบเรียบร้อยสวยงาม
 - 1.5 การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน
 - 1.6 การไม่พูดคุย ไม่ทำงานอื่น ขณะเรียนในห้องเรียน

2. พฤติกรรมภายหลังการเรียนแต่ละวัน ประกอบด้วยพฤติกรรมต่อไปนี้

- 2.1 ทบทวนเนื้อหาวิชาที่เรียนในแต่ละวัน อย่างสม่ำเสมอ
- 2.2 การทำโน้ตย่อของวิชาที่เรียนในแต่ละวันด้วยตนเอง
- 2.3 การทำแบบฝึกหัด รายงานเสร็จตามกำหนด
- 2.4 การอ่านเนื้อหาวิชาล่วงหน้า
- 2.5 การศึกษาสาเหตุแก้ไขให้ถูกต้องเมื่อแบบฝึกหัดที่ทำไปแล้วไม่ถูกต้อง

3. พฤติกรรมก่อนสอบ ประกอบด้วยพฤติกรรมดังต่อไปนี้

- 3.1 การทำตารางเวลาสำหรับทบทวน
- 3.2 การทบทวน ท่องหนังสือตามเวลาในเวลาที่ท่องแล้วจำได้ดี
- 3.3 การประเมินผลการเรียนเป็นประจำเพื่อดูความก้าวหน้า เพื่อหาข้อบกพร่องที่ควรแก้ไข แล้วปรับปรุงการเรียนการสอน
- 3.4 การจัดการเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น อาหารการกิน การแต่งกาย การออกกำลังกาย การรักษาสุขภาพ

3.5 การรู้จักแก้ปัญหาให้เสร็จอย่างรวดเร็ว

3.6 การทราบขอบเขต ลักษณะ และวิธีตอบคำถาม

4. พฤติกรรมขณะสอบ ประกอบด้วยพฤติกรรมต่อไปนี้

- 4.1 การไปถึงสถานที่สอบก่อนเวลา
- 4.2 การอ่านคำถามแต่ละข้ออย่างรอบคอบ
- 4.3 การวางแผนแก้ไขโจทย์ปัญหา
- 4.4 การทำข้อสอบด้วยความมั่นใจ
- 4.5 การทบทวนก่อนส่งกระดาษคำตอบ
- 4.6 การทำข้อสอบด้วยความมีสมาธิ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดังที่ได้ศึกษาข้างต้น คือ องค์ประกอบที่เกิดจากตัวของนักเรียนเอง อันเป็นองค์ประกอบภายในตัวบุคคล ว่าด้วยพฤติกรรมของนักเรียน คุณลักษณะของนักเรียนที่เกิดจากสภาพร่างกาย จิตใจ และปัญญาของบุคคล องค์ประกอบภายนอก ได้แก่ ครูผู้สอน สภาพแวดล้อม แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งองค์ประกอบหลายๆ องค์ประกอบเหล่านี้นำไปสู่การส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งสิ้น ซึ่งจะได้นำกล่าวต่อไปยังปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ตามลำดับต่อไป

ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดปราจีนบุรีนี้ โดยได้กำหนดกรอบแนวคิดจากการศึกษาหลักการ เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถกำหนดเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีรายละเอียดดังนี้

1. ปัจจัยด้านครู

1.1 ความหมายของครู

กวี มาลีพิยวรรณ (2540, หน้า 14) ได้กล่าวถึง ครู คือผู้มีบทบาทในเรื่องการเรียน การสอน การอบรมบ่มนิสัยเด็ก ขณะเดียวกันครูต้องวางตัวให้เหมาะสม มีบุคลิกลักษณะที่ดี ตลอดจนมีสมรรถภาพในการทำงานด้วย

ยงค์ ชุ่มจิต (2541, หน้า 29) ได้กล่าวถึง “ครู” มีความหมายลึกซึ้งกว้างขวางมากนัก แต่ถ้าดูจากรากศัพท์ ภาษาบาลีว่า “ครู” หรือ ภาษาสันสกฤตว่า “คุรุ” นั้น มีความหมายว่า “ผู้สั่งสอน ศิษย์ หรือ ผู้ควรได้รับการเคารพ” ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า “ครู” ไว้หลายประการ เช่น “ครู” คือ ผู้ทำหน้าที่สอนและให้ความรู้แก่ศิษย์ เพื่อให้ศิษย์เกิดความรู้ ความก้าวหน้าในสาขาวิชานั้น ๆ ได้อธิบายคำว่า “ครู” ดังนี้

- ครู เป็นผู้นำทางศิษย์ไปสู่คุณธรรมชั้นสูง
- ครู คือ ผู้อบรมสั่งสอนถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์ เป็นผู้มีความหนักแน่น อดทนต่อการเคารพของลูกศิษย์
- ครู คือ ผู้ประกอบอาชีพอย่างหนึ่งที่ทำหน้าที่สอน มักใช้กับผู้สอนในระดับต่ำกว่า วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษา

รังสรรค์ แสงสุข (2550, หน้า 38) ได้ให้ความเห็นว่า “ครู” ดังนี้

ครู คือ ผู้ที่ให้ความรู้ไม่จำกัดทุกที่ทุกเมื่อ ครูต้องเต็มไปด้วยความรู้ และรู้จักขวนขวายหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ สะสมความดี มีบารมีมาก และครูที่ดีจะต้องไม่ปิดบัง ความรู้ ความสำเร็จ และ วิญญาณของความเป็นครู

ครู คือ ผู้เติมเต็ม การที่ครูจะเป็นผู้เติมเต็มได้ ครูควรจะเป็นผู้แสวงหาความรู้ ต้องวิเคราะห์ วิจัย วิจัย และมาบูรณาการความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

ครู คือ ผู้ที่มีเมตตา จะต้องสอนเต็มที่โดยไม่มีการขี้เกียจหรือปิดบังไม่ให้ความรู้เต็มที่ ครูต้องไม่ลำเอียง ไม่เบียดเบียนศิษย์

คาร์เตอร์ (Carter, 1973, p. 586) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ครู” (Teacher) ไว้ดังนี้

- ครู คือ ผู้ที่มีความสามารถให้คำแนะนำ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการเรียนสำหรับ นักเรียน หรือนักศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน

- ครู คือ ผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์และมีการศึกษามากหรือดีเป็นพิเศษ หรือมีทั้งประสบการณ์และการศึกษาดีเป็นพิเศษในสาขาใดสาขาหนึ่งที่สามารถช่วยให้ผู้อื่นเกิดความเจริญก้าวหน้าได้

- ครู คือ ผู้ที่เรียนสำเร็จหลักสูตรวิชาชีพจากสถาบันการฝึกหัดครู และได้ใบรับรองทางการสอนด้วย

- ครู คือ ผู้ที่ทำหน้าที่สอนให้ความรู้แก่ศิษย์

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า ครู คือ บุคคลที่ทำหน้าที่ในการสอน อบรม แนะนำแนวทางที่ปรึกษาให้ศิษย์เกิดความรู้ และมีคุณธรรม จริยธรรมที่ดี นำประโยชน์ให้แก่สังคมได้ในอนาคต โดยต้องเป็นผู้มีคุณวุฒิ จบหลักสูตรวิชาชีพจากสถาบันการฝึกหัดครู มีใบรับรองทางการสอน

1.2 องค์ประกอบของครูที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการศึกษา แนวคิดของนักการศึกษา ได้เสนอองค์ประกอบของครู มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539, หน้า 9-17) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ โดยการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนคือ

- การสร้างความเป็นกันเองระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนกับนักเรียน เช่น การจัดที่นั่งเป็นกลุ่ม แผนที่นั่งของนักเรียน

- การยิ้มแย้มแจ่มใส แสดงอารมณ์ดี

- ใช้คำพูดที่แสดงความเมตตาไม่ใช้วาจาเยาะเย้ยถากถางนักเรียนหรือใช้อำนาจ ข่มขู่ให้นักเรียนกลัว ครูควรสนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในบทเรียนให้คำชมมากกว่าติ

- ให้ความรักความอบอุ่น นักเรียนทุกคนควรมีความรู้สึก ตนเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ เป็นที่รักและยอมรับของครูและเพื่อน ๆ ครูจะต้องเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์อันดี โดยต้องพยายามรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

- ให้ความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจโดยครูต้องเอาใจใส่ และสอนนักเรียนให้อยู่ด้วยกันอย่างราบรื่น ไม่ขัดแย้งซึ่งกันและกัน

- ให้ความยุติธรรม การปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนด้วยใจเป็นกลางไม่มีอคติ ต้องพยายามควบคุมอารมณ์ให้ได้ พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

- ให้ความไว้วางใจและยกย่องให้นักเรียนทำงานหรือกิจกรรมตามที่มอบหมาย โดยครูเป็นที่ปรึกษาให้นักเรียนมีอิสระในการทำงานเข้าใจตนเองรับผิดชอบตนเองและเรียนรู้ด้วยตนเอง

- มีความไวในการรับรู้อารมณ์ต่าง ๆ ของนักเรียน เช่น ขณะที่ครูกำลังสอนเมื่อสังเกตเห็นว่านักเรียนไม่สนใจ ครูก็อาจจะเปลี่ยนกิจกรรมหรือเปลี่ยนเทคนิคการสอน เพื่อให้ทุกคนหันมาสนใจบทเรียนตามเดิม

- มีการยอมรับนับถือ ครูเห็นคุณค่าในตัวนักเรียน ยอมรับว่านักเรียนเป็นบุคคลสำคัญ มีคุณค่า และสามารถเรียนได้ ให้โอกาสแสดงความรู้สึก โดยวิธีสอนแบบต่าง ๆ อย่างหลากหลาย

- ให้นักเรียนมีบทบาทในการสร้างความคิด ให้นักเรียนที่เก่งช่วยสอนให้แก่นักเรียนที่เรียนอ่อน

- ไม่แสดงพฤติกรรมที่ซ้ำ ครูต้องพยายามเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนไม่ให้ซ้ำ ๆ กันเป็นประจำเพราะจะทำให้เกิดบรรยากาศที่น่าเบื่อหน่าย

- ให้แรงเสริมหรือรางวัลควรมีการให้กำลังใจแก่นักเรียนที่มีจุดเด่นด้านต่าง ๆ อย่างทั่วถึงและตามความเหมาะสม เช่น ชมเชย นักเรียนที่แสดงพฤติกรรมเป็นกลุ่มเพราะจะทำให้ผู้ได้รับการชมเชยมีความภาคภูมิใจนักเรียนคนอื่น ๆ ก็จะได้เห็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้น

นอกจากนี้ จากการศึกษาจากบำรุง กลัดเจริญ และฉวีวรรณ กีนาวงศ์ (2543, หน้า 175-176) ได้จำแนกวิธีสอนออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้ 1) วิธีสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง ครูเป็นผู้สอน ผู้ถ่ายทอดความรู้ วางแผนการสอนควบคุมเนื้อหา วัดผล 2) วิธีสอนแบบยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ได้แก่ การให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้วางแผนบทเรียน ดำเนินการค้นคว้าหาความรู้ สรุปผลออกมาเป็นกฎเกณฑ์ครูเป็นผู้แนะแนวทางไปสู่การค้นคว้า วิธีสอนแบบครูและนักเรียนร่วมกัน ครูและนักเรียนจะร่วมกันในการจัดบทเรียน วางแผนค้นคว้าหาความรู้ สรุปผลออกมาเป็นความรู้ ซึ่งจรินทร์ วงษ์วิวัฒน์วุฒิ (2543, หน้า 15-16) ได้กล่าวองค์ประกอบของครูที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไปในด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอนจะต้องเป็นผู้จัดกระบวนการ และสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับรายวิชาที่สอน เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนรวมถึงการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อให้กระบวนการสอนนั้นเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้สอนจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีได้ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และบุคลิกลักษณะเพราะผู้สอนเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้นักเรียน นักศึกษา ประพฤติปฏิบัติตามสอดคล้องกับมารยา ธรรมะ (2545, หน้า 24) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอนนั้นจะมีลักษณะที่สำคัญ เช่น พฤติกรรมของครู วิธีการสอน โดยการใช้สื่ออุปกรณ์ ตลอดจนสร้างทัศนคติ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อนักเรียน นักศึกษา สิ่งเหล่านี้ก็จะมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมให้เด็กได้รับความรู้ และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตต่อไป สอดคล้องกับพิทักษ์ สมาน (2547, หน้า 27) กล่าวถึงสภาพแวดล้อมในห้องเรียน การจัดการเรียนการสอน ผู้สอนต้องเป็นผู้จัดกระบวนการ และสร้างบรรยากาศในห้องเรียน การสอนให้เหมาะสมกับรายวิชาที่สอนเหมาะสม

กับสภาพของผู้เรียนรวมไปถึงการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อให้กระบวนการสอนนั้นเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้สอนจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และบุคลิกลักษณะ เพราะผู้สอนเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามการสอนเป็นศาสตร์และศิลป์ ครูอาจารย์ผู้สอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างมากในการเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ขึ้นอยู่กับการใช้เทคนิคในการสอน เพื่อให้ผู้เรียนรู้เนื้อหา และกระบวนการคิด ดังนั้นเปลี่ยนความคิดจากครูเป็นผู้สอน (Teacher-Teaching) มาเป็นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ (Learner-Learning) ครูต้องมีความสามารถในการออกแบบระบบการเรียนการสอนที่เน้นมาตรฐานผลการเรียนรู้ ในเรื่องเกี่ยวกับความเป็นชาติไทย วัฒนธรรม คุณธรรม และมาตรฐานความรู้ความเข้าใจในเรื่องของท้องถิ่น ระบบการเรียนการสอนจะครอบคลุมถึงการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การกำหนดเนื้อหาสาระ การกำหนดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้สื่อการเรียนการสอน การติดตามประเมินผลการเรียนรู้ ในแนวทางของการรับประกันผลการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคนเต็มศักยภาพ ครูผู้สอนจึงต้องมีความรู้ ความสามารถทางด้านวิชาการ มีทักษะในการใช้อุปกรณ์และสื่อการสอน รวมทั้งกระบวนการเรียนการสอนและสอนสอดแทรกคุณธรรมไปด้วย

นอกจากนั้น การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนของครู สามารถส่งเสริมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้เช่นกัน ดังที่ศิริกาญจน์ จันทน์เรือง (2543, หน้า 16-19) กล่าวว่า การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอนไว้ว่า บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนและผู้สอนมีความรู้สึกสบายและยอมรับซึ่งกันและกัน ทั้งผู้เรียนและผู้สอนสามารถที่จะร่วมแสดงความคิดเห็นซึ่งจะทำให้มีความรู้สึกเชื่อมั่น ไม่ใช่สิ่งที่น่าเบื่อหน่ายหรือตกขบขัน โดยปฏิบัติดังนี้

ก. ผู้สอนสร้างบรรยากาศในทางบวก ผู้เรียนจะรู้สึกยอมรับนับถือและรู้สึกว่าการเรียนมีคุณค่า ได้แก่

- หลีกเลี่ยงคำพูดว่า “ไม่ถูกต้อง” สำหรับคำตอบของผู้เรียน ควรจะใช้คำถามเหล่านี้แทน เช่น ทำไมคุณถึงคิดอย่างนั้น หรือคุณสามารถจะอธิบายในรายละเอียดได้หรือไม่ หรือใครมีความเห็นที่แตกต่างไปจากนี้บ้าง คำถามเหล่านี้จะเป็นการยอมรับมากกว่าและจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม

- ฟังอย่างระมัดระวัง และสื่อให้เห็นว่ามีการยอมรับความคิดเห็นของผู้เรียน อย่างชัดเจนขณะที่ผู้เรียนแสดงการยอมรับความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่แสดงความคิดเห็นอยู่

- อย่าทำให้ผู้เรียนเกิดความอับอาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่หน้าชั้นเรียน หลีกเลี่ยงการปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนในทางที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับความอับอาย เรียกร้องความสนใจ หรือทำให้ผู้เรียนรู้สึกไม่สนใจ หลีกเลี่ยงการเยาะเย้ย ถากถาง ผู้เรียนส่วนมากจะมีอารมณ์ขันเกี่ยวกับเรื่องนี้ อย่าแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานของผู้เรียนโดยไม่ได้รับอนุญาต

- เมื่อผู้สอนจำเป็นต้องแสดงความคิดเห็นในทางลบ พยายามอย่าพูดเฉพาะเจาะจงถึงผู้เรียนคนใดคนหนึ่ง ถ้าต้องการจะเป็นเช่นนั้นควรเรียกผู้เรียนมาพูดเป็นการส่วนตัวหลังเลิกเรียน

- ปฏิบัติต่อผู้เรียนเหมือนเป็นผู้ใหญ่คนหนึ่ง
- กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและถามคำถามในห้องเรียน

ข. ผู้สอนต้องแน่ใจว่าได้สนใจผู้เรียนทุกคน ได้แก่

- อย่าละเลยผู้เรียนที่เงียบขรึมหรือไม่แสดงพฤติกรรมออกมามากนัก
- ผู้สอนควรตระหนักและระมัดระวังเกี่ยวกับความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบบุคคลใดบุคคลหนึ่งในกลุ่มเรียนที่อาจจะมีพฤติกรรมในทางลบ ซึ่งอาจเกี่ยวเนื่องมาจากการแต่งกาย เพศ ลักษณะ ท่าทางหรืออายุ

- ถ้าผู้สอนเชื่อว่าสามารถที่จะควบคุมความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้แล้ว ผู้สอนก็ควรระวังเกี่ยวกับลักษณะทางเชื้อชาติ หรือลักษณะส่วนบุคคลและนิสัยของผู้เรียน ซึ่งจะทำให้ผู้สอนแสดงอาการออกมาในทางที่ผู้เรียนรู้สึกไม่ชอบพฤติกรรมเหล่านี้จะแสดงออกมาอย่างไม่รู้ตัวโดยการที่ไม่เรียกผู้เรียนเหล่านั้นตอบคำถามหรือมีส่วนร่วมในการอภิปรายหรือไม่ประสานสายตากับผู้เรียนเหล่านั้น

ค. ผู้สอนควรมีการกระตุ้นผู้เรียนโดยใช้ลักษณะท่าทางเพื่อก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดี มั่นคงและมีความเชื่อมั่น ได้แก่

- ประสานสายตากับผู้เรียนเสมอ
- เคลื่อนไหวไปรอบ ๆ ห้องมีการบรรยายอย่างเป็นธรรมชาติและมีชีวิตชีวา
- ควบคุมลักษณะท่าทางซึ่งแสดงออกให้เห็นถึงความมั่นใจในตัวเองได้
- ยิ้มและหัวเราะในชั้นเรียน และกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีการแสดงออกด้วย
- เป็นเรื่องสำคัญ เสียงต้องมีพลังชัดเจน และมีเสียงขึ้น ๆ ลง ๆ

ง. ผู้สอนต้องพยายามรู้จักผู้เรียนทุกคนในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รู้จักตัวผู้สอน

- จำชื่อผู้เรียนอย่างรวดเร็ว ในชั้นเรียนขนาดใหญ่ขอให้ผู้เรียนนั่งที่เดิมทุกครั้งในช่วงสองถึงสามอาทิตย์แรก ใช้แผนผังที่นั่ง ถ้ารูปผู้เรียนและให้ผู้เรียนเขียนชื่อได้ภาพ

- เรียนรู้เกี่ยวกับผู้เรียนแต่ละคนและยอมรับข้อมูลส่วนบุคคลเพิ่มเติม เช่น เกิดที่ไหนสนใจที่จะทำอะไรบ้าง

- เต็มใจที่จะบอกข้อมูลส่วนตัวของผู้สอนแก่ผู้เรียน ในชั้นเรียนผู้สอนอาจจะพูดเกี่ยวกับประสบการณ์ส่วนตัวแต่ต้องใช้วิจารณญาณว่าจะพูดมากน้อยแค่ไหน

- พยายามค้นหาสถานการณ์ส่วนบุคคลหรือสิ่งที่ขัดขวางความก้าวหน้าของการเป็นพี่เลี้ยงเด็ก และตารางที่สามารถจะทำให้ผู้เรียนเข้าชั้นเรียนไม่ทัน

จ. ผู้สอนต้องเตรียมการเสริมแรงทางบวก โดยเฉพาะ ได้แก่

- ให้ความเวลาในการแสดงความชื่นชมผู้เรียนที่สามารถทำงานได้ดีแต่ต้องระวังไม่ให้มากเกินไปจนขาดความจริงใจ

- พุดกับผู้เรียนเมื่อมีการขาดส่งงาน การขาดเรียนสม่ำเสมอ และการมาสาย

ฉ. ผู้สอนต้องจัดระเบียบชั้นเรียนให้เหมาะสมโดยคำนึงถึงเวลาเรียนของผู้เรียน ได้แก่

- อย่ามาสาย การมาสายจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการมาตรงเวลาไม่ใช่สิ่งสำคัญสำหรับ

ผู้สอน

- อยู่ในชั้นเรียนตลอดเวลาสอน ในบางครั้งผู้สอนอาจออกนอกชั้นเรียนเร็วกว่าปกติ แต่อย่าทำงานเป็นนิสัย ผู้เรียนอาจสรุปได้ว่าผู้สอนไม่เตรียมตัว ไม่สนใจในวิชาที่สอน หรือไม่คิดว่าเวลาเรียนมีความสำคัญ

- สังเกตพฤติกรรมขาดความสนใจ เช่น การขยับตัวเนื่องจากความเบื่อหน่าย การไถ่อยู่เสมอ การมองผู้เรียนคนอื่นหรือมองหนังสือก่อนหมดเวลา รวมทั้งสังเกตลักษณะท่าทางที่สนใจต่อการเรียนการขาดการประสานสายตา

- เริ่มเรียนให้ตรงเวลาถึงแม้ว่าผู้เรียนจะมาไม่ครบ ถ้าไม่ทำเช่นนี้จะทำให้ผู้ที่มาตรงเวลารู้สึกไม่ดี

ช. ผู้สอนต้องสร้างบรรยากาศทางกายภาพในห้องเรียนให้เหมาะสม

- ตรวจสอบอุณหภูมิในห้องเรียนว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ โดยอาจจะสังเกตจากปฏิกิริยาของผู้เรียน เช่น มีวณแขนเสื้อตลอดเวลา

- พยายามจัดโต๊ะให้อยู่ในลักษณะที่สบาย ๆ

- แน่ใจว่าแสงอาทิตย์ที่ส่องผ่านหน้าต่างไม่ทำให้ผู้เรียนเกิดปัญหาในการมองเห็นกระดานหรือสมุดบันทึก

สรุปแนวความคิดต่าง ๆ ได้ว่าครูเป็นผู้ที่มีคุณวุฒิ ความสามารถในการเตรียมการสอน ความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ การเสริมสร้างนักเรียนมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ เป็นผู้ปฏิบัติการใช้เทคนิคการจัดการเรียนการสอน ดำเนินการวัดผลประเมินผลการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล วางแผนการใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินตามสภาพจริง และการสอนซ่อมเสริมให้นักเรียนที่มีปัญหาในการเรียน

2. ปัจจัยด้านผู้บริหาร

ผู้บริหารในการวิจัยของผู้วิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาความหมาย บทบาท ความสำคัญ และหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

2.1 ความหมายของผู้บริหาร

นิพนธ์ กิณางส์ (2542, หน้า 72) ให้ความหมายของผู้บริหารว่า ผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่ และได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหน้าที่ที่มีอำนาจตามกฎหมาย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 1) ให้ความหมายของคำว่า “ผู้บริหาร” ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มี 2 ความหมาย คือ

- ผู้บริหารการศึกษา หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารการศึกษา นอกสถานศึกษาตั้งแต่ระดับเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไป
- ผู้บริหารการศึกษา หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษา แต่ละแห่งทั้งของรัฐและเอกชน

เวียงชัย นิลดวงดี และชายเวียง นิลดวงดี (2553) ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ตำแหน่งซึ่งเป็นผู้บริหารในหน่วยงานทางการศึกษา โดยมีลักษณะงานเกี่ยวกับการวางแผน การดำเนินงาน การประสานงาน การควบคุมดูแล และการนิเทศงาน ตลอดจนการติดตาม และ ประเมินผลงานด้านวิชาการ การปกครอง ธุรการหรือบริหารทั่วไป ความสัมพันธ์กับชุมชน และ ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

วิโรจน์ สารรัตนะ (2546, หน้า 2) ให้ความหมายของผู้บริหารว่า บุคคลที่รับผิดชอบ ในการปฏิบัติงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ (2546, หน้า 7-11) ได้กล่าวถึงปัจจัยด้านผู้บริหาร สถานศึกษา หมายถึง พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหาร ได้แก่ การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาขณะปฏิบัติงาน ในลักษณะของการสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานตาม นโยบาย เป้าหมาย การติดต่อสื่อสาร และวิธีการดำเนินงาน ให้สำเร็จลุล่วงในภารกิจที่ต้องปฏิบัติ และในลักษณะของความเป็นมิตร การเคารพซึ่งกันและกัน และความอบอุ่นเป็นกันเอง เป็นต้น

ชัยเสถียร พรหมศรี (2550, หน้า 18) ให้ความหมายของผู้บริหารว่า บุคคลที่บรรลุนโยบาย โดยการสนับสนุนของบุคคลอื่นในองค์กร

สรุปได้ว่า ผู้บริหารเป็นบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้สามารถใช้วิธีการต่าง ๆ เหมาะสม เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ นำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ทั้งนี้ปัจจัยด้านผู้บริหาร สถานศึกษาที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บทบาท ความสำคัญและหน้าที่ในฐานะผู้นำของสถานศึกษา ในการส่งเสริมการดำเนินงานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดปราจีนบุรี ดังกล่าวตามลำดับต่อไป

2.2 องค์ประกอบของผู้บริหารที่มีอิทธิพลส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผู้บริหาร มีองค์ประกอบที่สำคัญดังที่นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึง คือ การเข้าใจ ได้ถึงบทบาท ความสำคัญในการเป็นผู้บริหาร และหน้าที่ของผู้บริหาร หากผู้บริหารมีความรู้

ความเข้าใจในบทบาท ความสำคัญ และหน้าที่ของตนเองในการบริหารสถานศึกษา จะส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นไปตามเป้าหมายของโรงเรียนได้ ซึ่งขอนำแนวคิดของแต่ละท่านมาเสนอต่อไปนี้

จากการศึกษาของวัฒนาพร ระงับทุกข์ (2541, หน้า 80-83) ได้เสนอบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องจัดทำแผนงานโครงการ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาครู และบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ จัดเตรียมสิ่งสนับสนุน บริหาร และบริการหลักสูตรให้มีความหลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ดำเนินการประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจกับชุมชน และจัดการเรียนการสอน จัดระบบการนิเทศภายในเพื่อช่วยเหลืออำนวยความสะดวกให้คำปรึกษาและให้กำลังใจแก่ครู จากนั้นก็ประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อความก้าวหน้า ปัญหา และอุปสรรค แล้วนำมาปรับปรุงและพัฒนา เช่นเดียวกับที่ได้ศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ (2542, หน้า 27) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาจัดทำหลักสูตร ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมกันจัดการเรียนรู้ สนับสนุนให้มีการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน ส่งเสริมการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอน พัฒนาครู และบุคลากรให้รู้และเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจกับชุมชนในการจัดการเรียนการสอน ประเมินผลการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ นอกจากนั้น จากการศึกษาของสุพล วงสินธุ์ (2542, หน้า 34) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการแสดงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้ จะต้องส่งเสริมการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีสื่อการเรียนการสอนใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ต้องจัดหาทุนและงบประมาณมาสนับสนุนโดยการประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจกับชุมชน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้ สุวิทย์ มูลคำ (2542, หน้า 14) นักการศึกษาอีกท่านหนึ่ง ได้เสนอบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า ผู้บริหารโรงเรียนต้องจัดระบบประกันคุณภาพการเรียนรู้ส่งเสริมและให้ความสำคัญกับกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเอง และใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เต็มที่ เต็มเวลา สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ขึ้นภายในโรงเรียน จัดทำ จัดหาสื่อ อุปกรณ์การเรียนรู้เต็มที่ และให้เพียงพอ ติดตามผลความก้าวหน้าในการจัดการเรียนรู้ตลอดเวลา และติดต่อสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองในแนวทางการจัดการเรียนรู้ เช่นเดียวกับที่อรรถ ฤทธิกุล (2542, หน้า 53) ได้เสนอแนวคิดเพิ่มเติม เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไว้ดังนี้

- ศึกษาทำความเข้าใจหลักของการจัดการเรียนรู้
- ให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียน
- ส่งเสริมสนับสนุนการจัดหาวัสดุอุปกรณ์
- นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล
- สร้างความเข้าใจกับผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน

นอกจากนั้น การศึกษาจากอุดม อักษรนิษฐ์ (2542, หน้า 63) ได้กล่าวว่าผู้บริหารการศึกษาเปรียบเสมือนผู้เป็นประธาน ผู้ประสานงาน ผู้คอยชี้นำกระตุ้นเตือน จูงใจ ติดตามผลและประเมินผลกลุ่มบุคคลผู้ร่วมงาน เพื่อให้กลุ่มบุคคลดังกล่าวได้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาตัวผู้เรียนให้เป็นผู้มีคุณสมบัติ อันเป็นที่พึงประสงค์ของประเทศตามอุดมมุ่งหมายที่วางไว้ ผู้บริหารที่มีความสามารถจะต้องได้ทั้งน้ำใจในการปฏิบัติงานและผลงานจากผู้ร่วมงานของตน และสมาน แก้วคำไสย์ (2545, หน้า 34) ได้เสนอบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนี้

- การวางแผนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- การพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- การประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- การนิเทศภายใน กำกับ ติดตามการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

จึงสรุปได้ว่า บทบาทและความสำคัญของผู้บริหารโรงเรียน จะต้องวางแผน จัดทำ แผนงาน โครงการ เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ประชาสัมพันธ์ พัฒนาการเรียนรู้ พัฒนาครูและบุคลากร รวมทั้งจัดระบบนิเทศภายในเพื่อช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำ และประเมินผล การปฏิบัติงาน เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียน ตลอดจนสามารถประสานงาน ให้คำปรึกษา และสามารถนำโรงเรียนไปสู่เป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน

นอกจากบทบาทและความสำคัญของผู้บริหารดังกล่าวข้างต้น การที่ผู้บริหารจะใช้กระบวนการการบริหารงานในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้เหมาะสมกับบทบาทที่ได้รับ ซึ่งมีผู้แสดงความเห็นเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้บริหาร องค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ส่งผลให้ผู้บริหารปฏิบัติเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการบริหารสถานศึกษา ซึ่งเป้าหมายหลักของทุกสถานศึกษาคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ดังที่มีผู้กล่าวถึงดังนี้

แคมเบล (Cambell, 1972, p. 225) ได้อธิบายว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบ 4 ประการ คือ ผู้บริหารต้องเป็นผู้จัดรูปงาน สถานศึกษาขนาดเล็ก ผู้บริหารอาจทำเองได้ทั้งหมด แต่สถานศึกษาขนาดใหญ่อาจมอบหน้าที่ความรับผิดชอบและมอบอำนาจให้ผู้อื่นช่วยทำบ้างไม่ว่า

ผู้บริหารจะทำเองหรือให้คนอื่นช่วยทำ ผู้บริหารจะต้องจัดรูปงานเพื่อให้ภารกิจที่ปฏิบัติบรรลุผลสำเร็จ ผู้บริหารต้องเป็นผู้สื่อความหมายเนื่องจากผู้บริหารต้องอยู่ท่ามกลางบุคคลทั้งหลายที่ประกอบเป็นสถานศึกษา ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำทางการศึกษา ผู้บริหารจะต้องแสดงบทบาททางการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการสอน ความรอบรู้ทันเหตุการณ์ แนวคิดใหม่ ๆ ทางการศึกษา ผู้บริหารจำเป็นต้องบัญชาให้งานทั้งหลายลุล่วงไปด้วยดี นอกจากนั้น สวีเน่ (Sweeney, 1992 อ้างถึงใน กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ, 2536, หน้า 58-59) ได้วิจัยกับประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียน พบว่าผู้บริหารที่มีประสิทธิผลมีลักษณะการบริหารงานดังนี้

- เน้นความสำเร็จโดยให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการเรียนการสอนและอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งทำให้การศึกษาประสบความสำเร็จ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนและในห้องเรียน

- กำหนดนโยบายการเรียนการสอน และให้ครูอาจารย์มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการสอน อุปกรณ์ ตลอดจนกระบวนการประเมินผล ซึ่งผู้บริหารจะคิดแผนงานในการแก้ไขปัญหาการเรียนรู้นักเรียน

- การสร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้

- การประเมินผลความก้าวหน้าของนักเรียนอยู่เสมอ จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่จะทำให้ทราบถึงความสามารถของนักเรียนว่าอยู่ในเกณฑ์ เมื่อเทียบกับนักเรียนโรงเรียนอื่น

- เน้นความสำเร็จโดยให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการเรียนการสอนและอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งทำให้การศึกษาประสบความสำเร็จ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนและในห้องเรียน

- ประสานงานในด้านวิชาการ คือ การจัดการในด้านเนื้อหาวิชา วัสดุ อุปกรณ์การจัดชั้นเรียน สนับสนุนแผนงาน โครงการวิชาการต่าง ๆ ในโรงเรียน

- ให้การสนับสนุนครู โดยจะมีการสื่อสารกับครูเกี่ยวกับเป้าหมายและวิธีการดำเนินงานจะช่วยเหลือสนับสนุนในด้านต่าง ๆ และส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาทางด้านการเรียนการสอน

จากการศึกษาหน้าที่ของผู้บริหารดังกล่าว จิรัช ชูเวช (2537, หน้า 150) ได้สรุปคุณสมบัติของผู้บริหารไว้ดังนี้

1. ต้องมีสติปัญญาเหนือบุคคลอื่น นั่นคือความมีไหวพริบและมีความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยความถูกต้องและรวดเร็ว

2. มีความรู้และความสนใจรอบด้าน ได้แก่ การศึกษางานในหน้าที่ การค้นคว้าศึกษาวิทยาการแผนใหม่แล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาหน่วยงานและคน มีศิลปะในการรับฟัง และศึกษาภาวการณ์ต่าง ๆ อยู่เสมอ

- สามารถพูดและเขียนภาษาง่าย ๆ เพราะภาษาเป็นสื่อของความเข้าใจระหว่างหัวหน้ากับลูกน้อง จึงเป็นเรื่องที่จะต้องใช้ภาษาให้เหมาะสมกับผู้ฟัง ไม่ว่าจะพูดหรือเขียนก็ตามต้องสามารถกระทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาเข้าใจและพอใจด้วย

- มีจิตใจร่างกายและอารมณ์สมบูรณ์ ไม่ใช่เป็นคนเจ้าอารมณ์ ไม่เอาแต่ใจตนเอง ไม่เจ็บป่วยประเภทสามวันดีสี่วันไข้

- มีความคิดริเริ่มอย่างแรงกล้า คือเป็นนักพัฒนา พยายามที่จะปรับปรุง เปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานให้เหมาะสมกับสภาพความเจริญของสังคมและสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน

- มีฝีมือที่จะทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาประสานงานกันอย่างดีที่สุด

- มีความรู้ความชำนาญในเชิงบริหาร และเชิงวิชาการ ทั้งนี้อาจจะผ่านการฝึกอบรมและมีประสบการณ์ในการทำงานรอบด้านในหน่วยงานนั้นๆ

แชลลิส (Sallis, 1993, pp. 111-117) ได้อธิบายคือ ความรับผิดชอบและการบริหารงานของผู้บริหารที่จำเป็นจะต้องนำมาใช้ในกระบวนการทำงาน ดังนี้

- ผู้บริหารต้องเป็นผู้ริเริ่มคุณภาพด้วยตนเอง ต้องบอกกล่าวให้ผู้ร่วมงานทราบว่าต้องการมีนโยบายพัฒนาคุณภาพของหน่วยงาน และจงใจให้ผู้ร่วมงานเสนอ นโยบายนี้ สร้างทีมปรับปรุงคุณภาพงานอันเป็นการสร้างความผูกพันในการบริหารงานที่ดี

- ผู้บริหารต้องสรรหาผู้ร่วมทีมงานจากหลายๆฝ่ายของหน่วยงานมาร่วมทีมงานปรับปรุงคุณภาพ เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้งานด้อยคุณภาพ

- ประเมินคุณภาพงานที่ปรากฏทีมงานปรับปรุงคุณภาพ จัดทำแผนการประเมินคุณภาพงาน ทั้งผลผลิตและบริการของหน่วยงาน

- ประเมินความคุ้มค่าของคุณภาพ ทีมงานตรวจสอบทุนที่ใช้ในการปฏิบัติงานว่าคุ้มค่างับคุณภาพที่ได้หรือไม่

- สร้างความตระหนักในคุณภาพ ผู้บริหารต้องสื่อความหมายให้ผู้ร่วมงานทุก ๆ คนตระหนักในความสำคัญของการปรับปรุงคุณภาพงาน

- ปรับปรุงงาน ทั้งผู้บริหารและผู้นิเทศ ร่วมกันปรับปรุงงานทุกประเภทในหน่วยงาน โดยสร้างทีมงานย่อย ๆ ในทุก ๆ ฝ่ายงาน

- วางแผนงานปลอดความสูญเสีย ทีมงานปรับปรุงคุณภาพดำเนินการวางแผนจัดความสูญเสียของงานให้เป็นศูนย์และดำเนินการตามแผน (ทีมงานย่อยในแต่ละฝ่ายงานร่วมวางแผนและรับไปปฏิบัติ)

- ฝึกอบรมผู้นิเทศติดตามงาน ผู้บริหารต้องให้การฝึกอบรมบุคลากรที่จะทำให้มีการนิเทศ ช่วยเหลือ และติดตามการปฏิบัติงาน เตรียมพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ

- จัดงานวันปลอดความสูญเสีย เป็นการเริ่มงานคุณภาพของหน่วยงาน (ต่อไปจะไม่งานด้วยคุณภาพอีกด้วย) เป็นการประกาศให้ทุกคน
 - สร้างเป้าหมายงาน ทีมงานย่อยสร้างเป้าหมายงานที่จะปรับปรุงเป้าหมายงานต้องชัดเจน ประเมินได้
 - ขจัดอุปสรรคของงาน สมาชิกของทีมงานย่อยแต่ละคนมีหน้าที่ต้องแจ้งให้ฝ่ายบริหารทราบถึงอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ทั้งด้วยเอกสารและด้วยวาจา
 - ยอมรับความสามารถของเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารควรแสดงความยินดีต่อความสำเร็จของเพื่อนร่วมปรึกษาแสดงความคิดเห็นในการพัฒนางาน
 - สร้างสมาคมคุณภาพ รวมกลุ่มของผู้ที่ปรับปรุงคุณภาพงาน จัดตั้งเป็นสมาคมร่วมปรึกษาแสดงความคิดเห็นในการพัฒนางาน
 - จัดวงจรพัฒนาตลอดไป เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมปรับปรุงคุณภาพงานและบรรลุผลแล้วให้เริ่มวงจรพัฒนาในกิจกรรมเดิมหรือกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป ไม่สิ้นสุด
- สรุจ ศิลปอนันต์ (2545, หน้า 28-29) เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้จัดการสถานศึกษา โดยให้มีการบริหารและการจัดการดังนี้
- ก. การบริหารและการจัดการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ (School Based Management) ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาในลักษณะที่สถานศึกษามีอำนาจในการบริหารแบบเบ็ดเสร็จด้านเงิน คน วิชาการ และอื่น ๆ
 - ตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา
 - ตั้งคณะทำงานวางแผนปรับปรุงการศึกษาในสถานศึกษา (School Improvement Team)
 - ตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร
 - จัดทำแผนยุทธศาสตร์การปรับปรุงสถานศึกษา (School Improvement Plan)
 - จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ
 - ข. จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assessment)
 - กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
 - จัดทำธรรมนูญโรงเรียน
 - จัดทำระบบตรวจสอบ ระบบการประเมินตนเอง การนิเทศภายในโรงเรียน และการควบคุมการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น
 - รายงาน และนำไปปรับปรุงแก้ไข

ค. ปรับปรุงบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และองค์ประกอบที่เอื้อต่อการเรียนรู้

- จัดทำแผนผังแม่บทของสถานศึกษา
- จัดภูมิทัศน์ให้มีความร่มรื่น สวยงาม
- จัดระบบสาธารณูปโภค และจัดระบบกำจัดของเสีย
- จัดระบบความปลอดภัยในสถานศึกษา

ง. สนับสนุน ส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

- จัดสรรทรัพยากรและจัดหาเทคโนโลยีที่เหมาะสมทั้งสากล และท้องถิ่น
- ส่งเสริมให้มีการผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษา
- ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีความรู้ทักษะในการใช้เทคโนโลยี

จ. สนับสนุน ส่งเสริมให้มีทรัพยากรร่วมกัน

- จัดให้มีศูนย์สื่อการเรียนการสอน
- มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรทางการศึกษาระหว่างสถานศึกษา ชุมชน

ฉ. ให้สิทธิ และโอกาสเสมอกันในการได้รับการศึกษา

- สำรวจข้อมูลประชากรในพื้นที่ที่รับผิดชอบ
- กำหนดแนวปฏิบัติในการให้บริการทางการศึกษาอย่างโปร่งใส เป็นธรรม

ให้ทั่วถึงไม่เลือกปฏิบัติ

ช. ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูล

- จัดทำแผนการประชาสัมพันธ์
- จัดทำเครือข่ายและประสานการประชาสัมพันธ์
- ดำเนินการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อที่หลากหลาย

ซ. จัดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน

- จัดบรรยากาศและสิ่งอำนวยความสะดวกของโรงเรียน
- ประสานความร่วมมือกับแหล่งความรู้อื่น ๆ เพื่อสนองความต้องการของชุมชน

ณ. กำกับ ติดตาม ประเมิน และรายงานผล

- จัดระบบการกำกับ ติดตาม ประเมิน และรายงานผล
- ดำเนินการ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษา
- รายงานผลต่อประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ชัยเสณฐ์ พรหมศรี (2550, หน้า 19) นำเสนอหน้าที่หลัก ๆ ของผู้บริหารพึงกระทำ

ได้แก่

- การให้การสนับสนุนผู้ได้บังคับบัญชา และสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้เกิดขึ้น

- ให้การช่วยเหลือผู้บังคับบัญชาเพื่อให้งานที่มอบหมายสำเร็จลุล่วงตามเวลาที่กำหนด มีคุณภาพและให้ผลลัพธ์ที่พึงพอใจ

- ต้องสามารถเป็นได้ทั้งผู้ประสานงาน ผู้ให้คำปรึกษา หัวหน้าทีมและผู้ฝึกสอนใน สถานการณ์ที่แตกต่างกัน ตามความต้องการของผู้ได้บังคับบัญชา

โดยสรุป ผู้บริหารมีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้กับนักเรียนเพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ การให้คำปรึกษาแนะนำให้กำลังใจ การจัดทำแผนงาน โครงการสนับสนุนการจัด การเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้เข้าใจกระบวนการทัศน์ใหม่ จัดเตรียมสิ่งสนับสนุน ตอบสนอง ความต้องการของผู้เรียน บริหารและบริหารหลักสูตรให้มีความหลากหลาย ส่งเสริมและพัฒนา จัดทำหลักสูตร การใช้เทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ การทำวิจัยในชั้นเรียน ระบบ นิเทศภายใน และส่งเสริมโรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน

3. ปัจจัยด้านหลักสูตร

3.1 ความหมายของหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตรมี ผู้ให้ความหมายและนิยาม ไว้ ดังนี้

โอลิวา (Oliva, 1992, p. 4) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง แผน หรือโปรแกรมสำหรับ ประสบการณ์ทั้งหลายที่ผู้เรียนจะต้องประสบภายใต้การอำนวยความสะดวกของโรงเรียน

สก็อต (Scott, 2001, p. 5) ที่กล่าวว่าหลักสูตรถูกนิยามในความหมายที่กว้างที่สุดไปถึง โปรแกรมการเรียนการสอนซึ่งถูกกำหนดขึ้นอย่างเป็นรูปแบบ คล้ายกับ

เบอร์ตัน และมิดเดิลวูด (Burton & Middlewood, 2001, p. 19) ที่ให้มุมมองของหลักสูตร ว่าเป็นจุดมุ่งหมายของการศึกษาในเรื่องของทักษะ ความรู้ และทัศนคติที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา อย่างเหมาะสมตามที่กำหนดไว้สรุปได้ ว่า หลักสูตร หมายถึง แผนหรือแนวทางในการจัดการเรียน การสอนให้กับผู้เรียนและมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุ จุดมุ่งหมายตามที่กำหนดไว้

อาร์มสตรอง (Armstrong, 2003, p. 4) พิจารณาหลักสูตรว่าเป็นสิ่งที่ยื่นยันถึงกระบวนการ ตัดสินใจและผลลัพธ์ที่มุ่งไปยังการเตรียมความพร้อมและการประเมินรูปแบบของแผนที่มีอิทธิพล ต่อการพัฒนาผู้เรียนที่สัมพันธ์กับการรับรู้ โดยเฉพาะความรู้และทักษะ โดยเน้นใน 3 เรื่องคือ 1) การส่งผ่านความรู้ 2) กระบวนการในการหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน 3) ผลของการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ข้อมูลใหม่มาด้วยความพยายามอีกกลุ่มหนึ่งนิยามว่าหลักสูตร หมายถึง มวลความรู้ และประสบการณ์ ที่จัดให้กับผู้เรียน

ธารง บัวศรี (2540, หน้า 2) ให้ความหมายของหลักสูตรว่าหมายถึงประสบการณ์ ทุก ๆ อย่างที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน

อรุณแก้ว ลิขธรรมชโย (2541, หน้า 10) นิยามหลักสูตรว่า หมายถึง มวลความรู้และประสบการณ์ ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่เหมาะสมในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

นิลวรรณ วรรณะดี (2541, หน้า 14) นิยามหลักสูตรว่า หมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่ปรารถนาหรือเป็นไปตามความมุ่งหมายที่พึงประสงค์

วิณา กวีสมนุรักษ์ (2542, หน้า 14) กล่าวว่า หลักสูตรคือแนวทางที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียน

อัญชลี จันทาโก (2542, หน้า 36) นิยามหลักสูตรว่า หมายถึง องค์ประกอบทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นแผนการเรียนที่กำหนดไว้ กระบวนการที่ใช้ในการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งมวล รวมทั้งสื่อต่าง ๆ ที่ใช้ เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน

สุรพร บำรุง (2544, หน้า 10) กล่าวว่า หมายถึง มวลประสบการณ์ที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ในการศึกษาให้กับผู้เรียน เพื่อความสำคัญของหลักสูตร หลักสูตรเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะทำให้ปรัชญาหรือให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้

กรมวิชาการ (2545, หน้า 5) กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษาว่าเป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน

อุมาพร หล่อสมฤดี (2545, หน้า 14) กล่าวว่า คือแผนประสบการณ์หรือแผนการจัดการเรียนการสอนที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมและสื่อต่าง ๆ รวมทั้งการวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง สภาพแวดล้อมด้านการจัดกิจกรรมผู้เรียนที่โรงเรียนจัดขึ้นด้วยความร่วมมือของนักเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนให้เป็นปกติเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียน ฝึกการดำเนินชีวิตในสังคม ประชาธิปไตย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและการจัดหลักสูตรที่ตรงตามความต้องการของผู้เรียนยังส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย

3.2 องค์ประกอบของหลักสูตรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ ว่าด้วยแนวทางในการปฏิบัติงานของครู จุดมุ่งหมายของการศึกษา

แนวทางการจัดประสบการณ์แก่เด็ก เนื้อหาวิชา วิธีการดำเนินชีวิตของเด็ก การกำหนดแนวทาง ความรู้ ความสามารถความประพฤติ ทักษะและเจตคติ ดังที่ นิลวรรณ วรรณสี (2541, หน้า 15) ได้กล่าวถึงหลักสูตรเปรียบเสมือนเค้าโครงหรือโครงสร้างของการปฏิบัติงานทางการศึกษา อีกทั้งยังเป็นจุดศูนย์กลางของกระบวนการหรือวิธีการทั้งหมดที่ให้การศึกษากับเด็ก และจะมีส่วนช่วยการเรียนรู้ของเด็กโดยตรงด้วย ดังนั้นการศึกษาจะดี หรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับหลักสูตรเป็นสำคัญ ดังนั้นหลักสูตรจึงมีความสำคัญ โดยพบว่าองค์ประกอบต่าง ๆ มีความสำคัญ ดังที่พงษ์ศักดิ์ ภูากบขาว (2540, หน้า 18-19) กล่าวถึง ความสำคัญของหลักสูตรไว้ ดังนี้

- หลักสูตรย่อมเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของครู
- หลักสูตรย่อมเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- หลักสูตรย่อมกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์ว่าเด็กควรได้รับสิ่งใดบ้างที่จะเป็นประโยชน์แก่เด็กโดยตรงและแก่สังคม
- หลักสูตรย่อมกำหนดว่าเนื้อหาวิชาอะไรบ้างที่จะช่วยให้เด็กมี ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างราบรื่น เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม
- หลักสูตรย่อมกำหนดวิธีการดำเนินชีวิตของเด็กให้เป็นไปด้วยความราบรื่นและผาสุก
- หลักสูตรย่อมกำหนดแนวทางความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ ทักษะ และเจตคติในอันที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม และบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศ

นอกจากนั้น อรุณแก้ว ลิขธรรมโย (2541, หน้า 11) หลักสูตรเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหา จัดกิจกรรมการเรียนการสอน และกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติ ที่ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เพื่อนำไปสู่ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ได้รับจากหลักสูตรไปพัฒนาสังคมและประเทศต่อไป สอดคล้องกับที่ บราวเดอร์ (Browder, 2001, p. 2) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นการนิยามเส้นทางการเรียนเป็นการจัดเตรียมพิมพ์เขียวเพื่อการเรียนที่ครูสามารถทำตามการออกแบบการสอน หลักสูตรช่วยให้ผู้เรียนพบกับสังคม พ่อแม่ และสิ่งที่ผู้เรียนคาดหวังเพื่อคุณภาพในการศึกษา อาร์มสตรอง (Armstrong, 2003, p. 5) กล่าวว่า หลักสูตรช่วยให้เกิดการยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน และช่วยในการตัดสินใจของครูที่จะช่วยเหลือผู้เรียนหลังจากที่ได้ประเมินผู้เรียนแล้ว จากทัศนะของนักการศึกษาทั้งหลาย สรุปความสำคัญของหลักสูตรได้ว่า หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญของการจัดการศึกษา เป็นเครื่องมือชี้ให้เห็นถึงแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศหลักสูตรเป็นโครงร่างหรือแนวกำหนดการปฏิบัติงานของครู หลักสูตรเป็นสิ่งที่กำหนดว่าผู้เรียนควรได้รับประสบการณ์อะไรบ้างที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม นอกจากนี้ หลักสูตรยังเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นว่าแนวโน้มสังคมไทยในอนาคตจะเป็นอย่างไร

ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง จากการศึกษาหมักการศึกษาค้นคว้าถึงการนำหลักสูตรไปใช้ ดังที่ กรมวิชาการ (2545, หน้า 7-11) กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้จะต้องมีกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 7 ภารกิจ ดังนี้

ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา มีกระบวนการในการดำเนินการดังนี้ การสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความสำคัญความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 และคณะกรรมการอื่น ๆ ตามความจำเป็น การจัดทำระบบสารสนเทศของสถานศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับผู้ปกครอง นักเรียน หน่วยงาน องค์กรในชุมชน ทุกฝ่ายได้รับทราบและขอความร่วมมือ

ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีกระบวนการในการดำเนินการดังนี้ การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา แต่ละช่วงชั้น และสัดส่วนเวลาเรียน การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาค การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนการกำหนดสื่อสภาระการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้การกำหนดการวัดผลและประเมินผล และการบริหารจัดการงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากร ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร มีกระบวนการในการดำเนินการดังนี้ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดหาเลือกใช้ทำและพัฒนาสื่อ การจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดและประเมินผล การแนะแนว การวิจัยเพื่อพัฒนา และการนิเทศ กำกับ ติดตาม

ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ดำเนินการใช้หลักสูตรให้เป็นไปตามภารกิจที่ 2 และภารกิจที่ 3 ซึ่งสถานศึกษาได้กำหนดไว้

ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลมีกระบวนการในการดำเนินการ คือ การนิเทศกำกับ ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรและงานวิชาการภายใน และการนิเทศกำกับ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรและงานวิชาการจากภายนอกสถานศึกษา

ภารกิจที่ 6 การสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยใช้สถานศึกษาสรุปผลการดำเนินงานและเขียนรายงาน

ภารกิจที่ 7 การปรับปรุงพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร สถานศึกษาดำเนินการดังนี้ นำผลการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหา/ ข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร และดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้นั้นต้องมีกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อให้ใช้หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่จะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การเตรียมความพร้อมการจัดทำหลักสูตร การวางแผนการใช้หลักสูตร การใช้หลักสูตร การนิเทศกำกับติดตาม ประเมินผล การปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ กรมวิชาการ (2542, หน้า 51) ได้กล่าวถึงบทบาท/ หน้าที่ของผู้บริหารในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

- จัดให้มีแผนพัฒนาสถานศึกษา เพื่อใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
- เป็นผู้ดำเนินการจัดทำหลักสูตร โดยร่วมประสานกับบุคลากรทุกฝ่ายเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตลอดจนสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษา
- จัดให้มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา
- สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ สนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษาได้รับความรู้ และความสามารถจัดทำหลักสูตรรวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคลากรแห่งการเรียนรู้
- จัดให้มีการนิเทศภายใน เพื่อนิเทศ กำกับ ติดตาม การใช้หลักสูตรอย่างมีระบบ
- ให้มีการประเมินนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อการปรับปรุงพัฒนาสาระของหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่าปัจจัยด้านหลักสูตร คือ แผน โปรแกรมการปฏิบัติของโรงเรียน โดยมีองค์ประกอบ คือ การได้รับความร่วมมือผู้ปกครอง ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ในการวางแผนสร้างเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของครู ส่งเสริมความเจริญของสถานศึกษา และการวางแผนของผู้เรียน จัดประสบการณ์ของผู้เรียนโดยตรง ส่งเสริมความรู้ความสามารถของผู้เรียน ส่งเสริมความประพฤติทักษะและเจตคติในอันที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นแผน แนวทางมีข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่เหมาะสมในการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข และได้รับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

4. ปัจจัยด้านทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน

จากการศึกษา ปัจจัยด้านทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึง ดังที่ผู้วิจัยได้รวบรวม ดังนี้

4.1 ความหมายทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน

รุจิรา เรือนเหมย (2550) ได้กล่าวถึงแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ หมายถึง ศูนย์รวมของวิชาความรู้ที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ บุคคล สิ่งประดิษฐ์ วัตถุ อาคาร สถานที่ ซึ่งมีอยู่กระจัดกระจายทั้งชุมชนเมืองและชุมชนชนบท อันเป็นชุมทรัพย์แห่งปัญญาที่แทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตของมนุษย์ เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ค้นพบได้อย่างไม่รู้จบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2550) กล่าวว่า ทรัพยากรทางการศึกษามีความหมาย 2 ลักษณะ คือ

- ทรัพยากรทางการศึกษาในความหมายที่แคบคือ ปัจจัยนำเข้าที่นำไปใช้เพื่อจัดการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทภายในสังคม ปัจจัยนำเข้านี้ส่วนใหญ่จะเป็นในรูปของเงินงบประมาณ ทั้งด้านรายจ่ายเกี่ยวกับการปฏิบัติงานประจำ เช่น เงินเดือนและค่าตอบแทน ค่าใช้จ่ายวัสดุอุปกรณ์กับรายจ่ายด้านการลงทุน
- ทรัพยากรทางการศึกษาในความหมายที่กว้างคือ ปัจจัยนำเข้าและปัจจัย กระบวนการจัดการในการแปรเปลี่ยนปัจจัยนำเข้านั้นให้บังเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล พิจารณาในด้านนี้ ทรัพยากรทางการศึกษาจึงไม่จำกัดอยู่เฉพาะงบประมาณทางการศึกษา หากรวมถึงการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ความสามารถในการดึงและระดมทรัพยากรกำลังในสังคมเข้ามาสนับสนุนส่งเสริมเกื้อหนุนการศึกษาในรูปลักษณะต่าง ๆ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นเงิน หรืออุปกรณ์ หรือเวลาที่จัดเป็นการให้โอกาสทางการศึกษาทั้งในด้านของสละเวลามาให้บริการทางการศึกษาจากบุคคลภายในสังคม ซึ่งมีใช้ครู – อาจารย์ประจำ นอกจากนั้นทรัพยากรทางการศึกษายังหมายรวมถึงทรัพยากรมนุษย์ที่เกี่ยวข้องทั้งในทางตรงและทางอ้อมกับการให้บริการทางการศึกษา ตลอดจนคลื่นวิทยุ โทรศัพท์ ดาวเทียม อินเทอร์เน็ตที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาด้วย

สงบ ประเสริฐพันธุ์ (2550) กล่าวว่า ทรัพยากรทางการศึกษาในทัศนะใหม่ คือ ทรัพยากรที่นำมาใช้ในการศึกษาทุกชนิด ทุกประเภท ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนานักเรียนเพื่อสร้างการเรียนรู้ ซึ่งทรัพยากรหรือปัจจัยที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ อาจสรุปถึงทรัพยากรทางการศึกษาในทัศนะใหม่ได้ดังนี้

ประการที่ 1 ความรัก ความหวัง ความห่วงหาอาทรที่ผู้ใหญ่พึงมีต่อเด็ก พระศาสดาของทุกศาสนาล้วนแต่ส่งเสริมให้คนมีความรักซึ่งกันและกันเพราะความรักคือ ยาวิเศษที่สามารถรักษาเยียวยาความทุกข์ของคนได้ การบริหารแบบสตรีเพศที่เน้นความรักความอบอุ่นในโรงเรียนกำลังเป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ประการที่ 2 แรงจูงใจ (Levin, 1994) ให้แนวคิดว่า แรงจูงใจที่เกิดขึ้นในตัวนักเรียน เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการที่นักเรียนจะทุ่มพลังงานทั้งกายและจิตใจ ตลอดจนเวลาที่พวกเขามีให้กับ กิจกรรมการเรียนในโรงเรียนตลอดจนกิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อพวกเขา ดังนั้นถ้าเราสามารถ เพิ่มความมานะมุ่งมั่นที่เกิดขึ้นในตัวนักเรียนเป็นผลลัพธ์ทางการศึกษาที่สำคัญมาก เพราะเป้าหมาย สูงสุดของการศึกษาอยู่ที่การสร้างให้นักเรียนเป็นคนที่เกิดแรงจูงใจในการเรียนจากภายในตนด้วย ตนเอง ดังนั้นการบริหารจัดการภายในโรงเรียนที่คำนึงการสร้างบรรยากาศที่ดีต่อนักเรียนในการ ส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการดังกล่าวสามารถสร้างแรงจูงใจสูงสุดให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้บริหารโรงเรียนควรกระทำ

ประการที่ 3 เวลา เป็นที่รับรู้กันดีว่าเวลามีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ของนักเรียน นักเรียนแต่ละคนต่างที่จะต้องการเวลาที่ต่างกันในการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ (Levin, 1994) ดังนั้น การบูรณาการความคิดเรื่องเวลากับกิจกรรมการเรียนรู้จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้อง ให้ความสนใจและเป็นเรื่องน่ายินดีที่ผู้บริหารโรงเรียนหลายโรงเรียนตระหนักในเรื่องนี้และได้ พยายามบริหารเวลาโดยไม่เอาวิชาเป็นตัวตั้งเอาชีวิตหรือประสบการณ์ของนักเรียนเป็นตัวตั้ง

ประการที่ 4 การจัดนักเรียน ในการมองทรัพยากรการศึกษา ในแนวคิดใหม่ประการที่ 4 คือ เรื่องของการจัดนักเรียนเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ เป็นธรรมเนียมที่โรงเรียนมักจะแบ่งนักเรียนตามอายุ ในแต่ละห้องจะมีจำนวนเท่า ๆ กัน

ประการที่ 5 ครอบครัวและชุมชน นักการศึกษาต่างให้การยอมรับกันว่าพฤติกรรม ของนักเรียน วิธีการเรียนรู้ การแสดงออกความเป็นคนรับผิดชอบหรือไม่ของนักเรียนล้วนมีผล อย่างมากจากภูมิหลังของนักเรียน ครอบครัวของนักเรียนและสภาพชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ (Coleman, 1987) สถิติที่เพิ่มขึ้นของนักเรียนอันเนื่องมาจากประสบการณ์ความล้มเหลวทางการเรียน เนื่องมาจากครอบครัวยากจนและจากการอาศัยอยู่ในชุมชนที่แตกแยกเป็นปรากฏการณ์ที่ชัดเจน สภาพความยากจนมีผลโดยตรงต่อผลการเรียนของนักเรียนมากกว่าปัจจัยอื่น ๆ

สรุปได้ว่า ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน สามารถกล่าวได้ว่าเป็นทรัพยากรการเรียนรู้ เป็นทรัพยากรการศึกษา ซึ่งอยู่รอบ ๆ ตัวของนักเรียน ที่สามารถนำนักเรียนไปสู่ความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องที่ศึกษา ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา ตั้งเป้าหมายไว้ ทั้งนี้ผู้บริหาร ครู สถานศึกษานำมาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ทรัพยากร ธรรมชาติ บุคคล สิ่งประดิษฐ์ วัตถุ อาคาร สถานที่ เป็นต้น

4.2 คุณลักษณะทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน

รุจิรา เรือนเหมย (2550) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่แท้จริงต้องสามารถสัมผัสกับบรรยากาศและสถานการณ์จริงโดยอ้อม

ประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้กับผู้เรียนทุกคน ทุกเวลา มีความหมาย มีความหลากหลาย สามารถเน้นทักษะและนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ ผู้เรียนมีอิสระในการตัดสินใจ คิดริเริ่มและ ปฏิบัติได้อย่างมีความสุข

4.3 ประเภทของแหล่งทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน

วิจิตร ศรีสะอ้าน (2534, หน้า 42-43) เสนอแนวคิดการแบ่งทรัพยากรพื้นฐานตาม แนวคิดทางการบริหารแตกต่างกันออกไปหลายแนวคิด คือ แนวคิดแรก กล่าวว่า ทรัพยากรในการ บริหารที่สำคัญมีอยู่ 4 ประการที่รู้จักในนามของ 4M's อันได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของและ การจัดการ แนวคิดที่สองคิดว่าทรัพยากรพื้นฐานของการบริหารนั้นมีเพียง 3 ประการ หรือที่เรียกว่า 3M's ซึ่งประกอบด้วย คน เงิน และการจัดการ โดยคิดว่า เมื่อมีเงินและสามารถจัดซื้อจัดหาวัสดุได้ แนวคิดที่สาม เป็นแนวคิดทางฝ่ายธุรกิจเอกชนโดยแบ่งทรัพยากรในการดำเนินงานออกเป็น 6 ประเภท ที่เรียกว่า 6M's ประกอบด้วย คน เงิน วัสดุสิ่งของ วิธีการ ตลาด และเครื่องจักรกล

รุจิรา เรือนเหมย (2550) ได้กล่าวถึงประเภทของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ จำแนก ได้หลายประเภทตามทัศนะของนักการศึกษาแต่ที่เด่นชัด จำแนกเป็น 4 ประเภทใหญ่ คือ

ก. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทบุคคล หมายถึง บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม มีผลงานได้รับการยกย่อง เป็นที่ยอมรับของสังคมซึ่งถือเป็นตัวอย่างต้นแบบกับบุคคลรุ่นหลังสืบไป ในหลายสาขาอาชีพ ตัวอย่างเช่น แม่กิมดั่ง แม่กิมเนย ที่มีความถนัดทางด้านปรุงแต่งขนมหม้อแกง เมืองเพชร โกฮับเจ้าเก่า ผู้บุกเบิกกล้วยเตี้ยวเรือคลองรังสิตจนเป็นที่รู้จักทั่วประเทศ ด้านการเรียน การสอน มีครูต้นแบบสร้างสรรค์ ผลงานนวัตกรรมทางการสอนขึ้นหลายรูปแบบ เช่น สอนให้สนุก เป็นสุขเมื่อได้สอน การสอนที่เน้นกระบวนการ การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร เพื่อนสอนเพื่อน การสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา การสอนดนตรีไทยและดนตรีพื้นเมือง

ข. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สภาพธรรมชาติ ที่มีอยู่แล้วในโลกและอวกาศ ซึ่งไม่ได้หมายถึงสิ่งที่มีมนุษย์ประดิษฐ์ เช่น ภูเขา ป่าไม้ ลำธาร ห้วย หนอง คลอง บึง แม่น้ำ และสัตว์ป่านานาชนิด เป็นต้น เนื่องจากปัจจุบันมีการนำธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมมาใช้ประโยชน์อย่างมากจนเหลือจำนวนน้อยลง มนุษย์เริ่มตระหนักถึงภัยที่จะเกิดขึ้น เพราะขาดธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี จึงได้มีการรณรงค์สร้างสิ่งทดแทนธรรมชาติ ได้แก่ ปลูกป่า จัดระบบนิเวศวิทยา อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการสอนพฤกษศาสตร์ อนุรักษ์และขยายพันธุ์สัตว์ พันธุ์พืชนานาชนิด

ค. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทสื่อ หมายถึง สิ่งประดิษฐ์ของมนุษย์ที่ใช้เป็น ช่องทางการสื่อสาร แยกได้ 2 ประเภท คือ

- สื่อทางด้านกายภาพ ได้แก่ วัสดุ ลักษณะสิ่งพิมพ์ ฟิล์ม แผ่นภาพโปร่งใส เทปบันทึกภาพ เทปบันทึกเสียง แผ่น CD ชนิดเสียงและภาพ เป็นต้น อุปกรณ์ เป็นตัวช่องทางผ่านในลักษณะเครื่องฉาย เครื่องเสียงชนิดต่างๆ เป็นต้น

- สื่อทางด้านวิธีการ ได้แก่ รูปแบบที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ ทั้งการใช้เทคโนโลยีพื้นบ้าน และเทคโนโลยีระดับสูง ได้แก่

- สื่อท้องถิ่น ประเภทเพลง เช่น หมอลำ หนังตะลุง ลำตัด อีแซว ลำนำเพลงซอ เพลงพวงมาลัย เพลงฉ่อย และนิทานพื้นบ้าน เป็นต้น

- สื่อกิจกรรม เช่น หมากจะเหย่ง ตีจับ มอญซ่อนผ้า เดินกะลา หมากเก็บ เป็นต้น เป็นที่น่าสังเกตว่า สื่อกิจกรรมพื้นบ้านดังกล่าวมีมาแต่โบราณ หลายกิจกรรมเหมือนกับของชนเผ่าปิกมีในทวีปแอฟริกา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความสนุกสนานตื่นเต้นในกลุ่มเด็ก ๆ ปัจจุบันก็ยังได้รับความนิยมอยู่ แต่ก็มีกิจกรรมที่ได้รับการพัฒนาเป็นลำดับ จนถึงการใช้เทคโนโลยีระดับสูง เช่น โปรแกรมเกมคอมพิวเตอร์ บทเรียนโปรแกรม โปรแกรมผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต ระบบมัลติมีเดีย ประเภท E-Learning เป็นต้น ซึ่งการประชุมสัมมนา การปฏิบัติงานกลุ่ม การทัศนศึกษาเข้าค่ายสื่อกิจกรรมชนิดหนึ่ง

ง. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทวัตถุและอาคารสถานที่ หมายถึง วัตถุและอาคารสถานที่ ที่มีศักยภาพเป็นแหล่งความรู้ด้วยตัวของมันเอง สามารถสื่อความหมายโดยลำพังตัวเอง เช่น สถาปัตยกรรมด้านการก่อสร้าง จิตรกรรมภาพฝาผนัง ปูนูนียวัตถุด้านประวัติศาสตร์ ชิ้นส่วนของของธรรมชาติที่ให้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ โบราณวัตถุทางด้านศาสนา พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในและภายนอกห้องเรียนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ศึกษา เป็นไปตามความมุ่งหมายของหลักสูตร มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน มีประสิทธิภาพต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นแรงจูงใจส่งผลต่อความต้องการการศึกษาของผู้เรียน เป็นที่ยอมรับของบุคลากรครู ผู้ปกครองชุมชน ในการจัดกิจกรรมให้กับผู้เรียน ผ่านการวิเคราะห์คุณภาพมาตรฐาน และการหาประสิทธิภาพจากผู้สอน และสามารถพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

5. ปัจจัยด้านเพื่อน

จากการศึกษาการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยเพื่อน และการมีส่วนร่วมของเพื่อนในการเรียนรู้ร่วมกัน ดังมีนักการศึกษาหลายท่านกล่าวถึงเพื่อน ดังนี้

5.1 ประเภทของเพื่อน

จากการศึกษา มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของเพื่อนดังนี้

นิศากร สนามเขต (2550) ได้กล่าวถึงการคบเพื่อนและการเข้ากลุ่มเพื่อนเป็นพัฒนาการทางสังคมตามธรรมชาติของบุคคล เพราะนอกจากจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจแล้วยังเกิดโอกาสให้แสดงความสามารถเฉพาะตัว มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้เพื่อนยอมรับ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น และช่วยให้มีมโนภาพแห่งคนที่ดีอีกด้วย สำหรับในทางพุทธศาสนานั้นเพื่อนจะต้องมีลักษณะเป็นกัลยาณมิตร คือ เป็นมิตรแท้ ซึ่งมี 4 จำพวก คือ

- มิตรมีอุปการะ เป็นมิตรที่ป้องกันเพื่อนผู้ประมาท ป้องกันทรัพย์สินของเพื่อนผู้ประมาทแล้ว เมื่อมีภัยเป็นที่พึ่งพำนักกันได้ เมื่อมีธุระเกินกว่าที่ออกปาก
- มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ เป็นมิตรที่เปิดเผยความลับของตนแก่เพื่อน ปิดความลับของเพื่อนไม่ให้แพร่งพราย ไม่ละทิ้งในยามวิบัติ แม้ชีวิตก็อาจสละแทนได้
- มิตรแนะนำประโยชน์ เป็นมิตรที่ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี ให้ฟังในสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง บอกทางสวรรค์ให้ฟัง
- มิตรที่มีความรักใคร่ เป็นมิตรที่สุข สุขด้วย ทุกข์ด้วย ได้เถียงคนที่พูดผิดเตือนเพื่อน รับรองคนที่พูดสรรเสริญเพื่อน

5.2 ความสำคัญของเพื่อนต่อการเรียนรู้

แอสติน (Astin, 1971, p. 15) กล่าวว่า กลุ่มเพื่อนร่วมโรงเรียนและร่วมชั้น มีอิทธิพลในการปรับตัวและการดำรงชีวิตในสังคมโรงเรียน ซึ่งเปรียบเสมือนสังคมย่อย

จากการศึกษาค้นคว้าของอรพันท์ ประสิทธิ์รัตน์ (2533, หน้า 48) พบว่า สภาพแวดล้อมทางการเรียนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของเพื่อนร่วมชั้นประกอบด้วย

- ความสนใจของเพื่อนร่วมชั้น ได้แก่ ถิ่นการเรียนเป็นเรื่องสำคัญ ติดตามเนื้อหาที่เรียนตลอดเวลา ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากที่เรียนในห้องเสมอร่วมอภิปรายต่าง ๆ ในชั้นเสมอ แข่งขันเรียนและทำกิจกรรม
- พฤติกรรมการเรียนของเพื่อนร่วมชั้น ประกอบด้วย แต่งกายสะอาดเรียบร้อย เฉลียวฉลาด รักสงบไม่ชอบทะเลาะวิวาท เคารพนับถือครูทั้งต่อหน้าและลับหลัง สนใจวิธีการสอนของครู
- การมีพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนของเพื่อนร่วมชั้น เข้าห้องเรียนช้า คุยเสียงดังในขณะที่เรียนในชั้นเรียนอ่อนได้เถียงครูอย่างไรเหตุผล

ส่วน ดีคอสเตอร์ (Decoster, 1971, p. 5789-A) ได้ศึกษาความพึงพอใจในความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในชั้นเรียน พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจในความสัมพันธ์สูงและมีแนวโน้มที่มีผลสัมฤทธิ์กับค่านิยมของกลุ่มเพื่อน ดังที่กอตทเลียบ และฮิดจ์กินส์ (Gotlieb & Hodgkins, 1963, pp. 226-289) ได้ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมและลักษณะของนักศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนทัศนคติ ผลของการศึกษาพบว่า นักศึกษามีแนวโน้มแยกตัวออกจากชุมชนในสถาบันไปแสวงหาค่านิยมจากกลุ่มเพื่อน ลักษณะวัฒนธรรมของกลุ่มเพื่อนเป็น ลักษณะและวัฒนธรรมของกลุ่มเพื่อนเป็นองค์ประกอบอย่างเดียวกันที่สำคัญที่สุดในประสบการณ์ของนักศึกษา

โดยทั่วไปแล้ว ความสัมพันธ์ของเพื่อนที่มีต่อนักเรียนนักศึกษาแต่ละคน ดังที่เฟลด์แมน และนิวคอมป์ (Feldman & Newcomp, 1975 อ้างถึงใน ประกอบ คุปรัตน์, 2535, หน้า 179-180) สรุปได้ว่า เพื่อสามารถให้กำลังใจในเรื่องทั่วไปซึ่งไม่สามารถหาได้จากอาจารย์และชั้นเรียน เพื่อนร่วมกลุ่มสามารถช่วยเกื้อหนุนได้ ในด้านกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนและวิชาการได้

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2526, หน้า 134) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับกลุ่มเพื่อนดังนี้ กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาความรู้ ทัศนคติ บุคลิกภาพและคุณธรรม นักเรียนนักศึกษา ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในสถานศึกษา จึงต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในกลุ่มเพื่อน ความสัมพันธ์ของนักเรียนมี 2 ลักษณะ คือ

- ความสัมพันธ์ทางอารมณ์และความสัมพันธ์ทางปัญญา ความสัมพันธ์ทางอารมณ์ เป็นความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความผูกพันระหว่างเพื่อนกับเพื่อน กิจกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์แบบนี้ ได้แก่ กิจกรรมบันเทิง การเลี้ยงสังสรรค์และการเลี้ยงส่ง
- ความสัมพันธ์ทางปัญญาดังอยู่บนพื้นฐานของหลักการและเหตุผล อาศัยความรู้ ความคิด สติปัญญา และเหตุผล เป็นเครื่องเชื่อมโยงกิจกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์นี้ ได้แก่ การอภิปราย การประชุม การถกเถียงทางวิชาการ และการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

วัลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2530, หน้า 45-46) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนดังนี้

- เป็นกลุ่มที่จะประสานชีวิตจากสังคมในบ้านไปสู่สังคมมหาวิทยาลัย ทำให้นิสิตได้รู้สึกว่าตนเองประสบความสำเร็จในด้านใดด้านหนึ่ง
- เป็นกลุ่มที่สนับสนุนและเป็นเครื่องมือให้บรรลุเป้าหมายทางพุทธิปัญญาของการศึกษาในมหาวิทยาลัย
- เป็นกลุ่มที่สนับสนุน สนองอารมณ์จิตใจ และความต้องการของนิสิต ซึ่งอาจจะไม่ตรงกับอาจารย์ ห้องเรียน และมหาวิทยาลัย
- เป็นกลุ่มที่เปิดโอกาสให้นิสิตเรียนรู้ และเข้าใจชีวิตการอยู่ร่วมกัน การสมาคมและการทำงานกับคนที่มีภูมิหลังแตกต่างกันได้ดี

- กลุ่มเพื่ออาจมีการยุบให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ กระตุ้นให้เกิดความคิดหรือประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้กำลังใจในการเปลี่ยนแปลงของนิสิตหรือกลุ่มเพื่อนก็อาจช่วยกันบำรุงรักษาภาพที่คงเดิมไม่ยอมเปลี่ยนแปลง

- องค์การบริหารนิสิตมักจะมีหน้าที่เป็นพรรคพวกของนิสิตแต่ละคน

นิสากร สนามเขต (2550) ได้กล่าวถึงการรับอิทธิพลจากเพื่อนในชีวิตของวัยรุ่น เพื่อนฝูงและคนรู้จักเป็นอย่างยิ่ง เพราะในวันนี้เป็นวันที่มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะทำตัวให้เพื่อนฝูงยอมรับ เด็กเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นจะมีความเข้าใจว่าเพื่อนฝูงมีความรู้สึกต่อตนอย่างไร ถ้าเด็กวัยรุ่นยังได้รับความนิยมนกย่องจากเพื่อนฝูงมากเพียงไร ย่อมทำให้เด็กเป็นคนที่มีลักษณะเป็นมิตร น่าคบ กล้าแสดงออก วางตัวในสังคมเป็น และมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้นเพียงนั้น และจากลักษณะต่าง ๆ ของบุคลิกภาพดังกล่าวนี้ ย่อมจะช่วยให้เด็กเด่นในสังคมและได้รับการนิยมนกย่องขึ้นจากกลุ่มเพื่อน แต่เด็กวัยรุ่นที่เข้าสังคมไม่ดีและไม่เป็นที่ยอมรับของเพื่อนฝูง มักจะสร้างเจตคติต่อตนเองในแง่ไม่ดีขึ้นมา โดยเฉพาะจะมีความรู้สึกแค้นเคืองและบางครั้งหวาดหวั่นใจ เด็กจะพยายามที่จะยอมรับและคล้อยตามความคิดเห็น และการกระทำทุกอย่างของเพื่อนผู้เป็นที่รักใคร่ และนิยมนกย่องของกลุ่มทั้ง ๆ ที่บางครั้งความรู้สึกไม่เต็มใจก็ตาม และบางครั้งจะพยายามแสดงตัวโอ้อวดเพื่อให้เพื่อนฝูงประทับใจในความโก้หรือความสามารถของตน การที่วัยรุ่นได้รับการยอมรับนับถือจากกลุ่มไม่เพียงแต่มีอิทธิพลต่อการสร้างความรู้สึกต่อตนเองเท่านั้น แต่ยังมีอิทธิพลอย่างยิ่งในด้านการปรุงแต่งพฤติกรรมและลักษณะทางบุคลิกภาพในทางสังคมอีกด้วย เนื่องจากความปรารถนาที่จะเป็นที่ยอมรับนับถือของเพื่อนฝูงนี้เอง เด็กวัยรุ่นจึงพยายามปรับปรุงความคิดและพฤติกรรมให้สอดคล้องกับมาตรฐานของกลุ่มที่ตนปรารถนาเข้าร่วม

สรุปได้ว่า เพื่อนมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ เพราะกลุ่มเพื่อน เป็นกลุ่มประสานชีวิตจากสังคม สนับสนุนเป็นเครื่องมือให้บรรลุเป้าหมาย สนับสนุนสนองอารมณ์จิตใจ เปิดโอกาสให้เรียนรู้ เข้าใจชีวิตการอยู่ร่วมกัน และให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ความสัมพันธ์ทางอารมณ์ ปัญญาอยู่บนพื้นฐานความผูกพันระหว่างเพื่อนกับเพื่อน

5.3 ความสัมพันธ์ในหมู่เพื่อนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ด้านความสัมพันธ์ในหมู่เพื่อนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนนั้น

เดวิด (David, 1971, p. 578 อ้างถึงใน เฉลิม พรหมคุณาภรณ์, 2539) ได้ศึกษาพบว่า นักศึกษาที่มีความพอใจในความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในชั้นมาก มีแนวโน้มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงกว่านักศึกษาที่มีความพอใจในความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในชั้นน้อย

เดวี และแฮร์ (Davie & Hare, 1956 pp. 13-20 อ้างถึงใน เฉลิม พรหมคุณาภรณ์, 2539) ศึกษาพบว่า ลักษณะวัฒนธรรมของกลุ่มเพื่อนเป็นองค์ประกอบอย่างเดี่ยวที่สำคัญที่สุด

ซีกัล และซีกัล (Siegal & Siegal, 1957, pp. 360-364 อ้างถึงใน เฉลิม พรหมคุณากรณ์, 2539) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องกลุ่มอ้างอิง (Reference Group) ความเป็นสมาชิกกลุ่มและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติพบว่า ทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อการเชื่อฟังผู้มีอำนาจ และทัศนคติต่อสถานภาพทางสังคมของตนเองจะเปลี่ยนแปลงมากที่สุดเมื่อนักศึกษาจำเป็นต้องนำสมาชิกของกลุ่มที่ไม่พึงพอใจมาเป็นกลุ่มอ้างอิงของตน ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า เพื่อนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2540, หน้า 156-157) ได้กล่าวถึงการคบเพื่อนอย่างเหมาะสม หมายถึง การเลือกคบเพื่อนที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เช่น มีความประพฤติดี เรียนดี และร่วมกิจกรรมกับเพื่อนเฉพาะที่มีประโยชน์ หลีกเลี่ยงกิจกรรมที่เป็นโทษ เช่น เล่นการพนัน เสพสิ่งเสพติด และหนีเรียน เป็นต้น

โดยสรุปปัจจัยด้านเพื่อน คือ บุคคลที่มีอิทธิพลในการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากเรื่องที่เรียน ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนต้องการเรียนรู้เพิ่มขึ้น พฤติกรรมของบุคคลที่มีผลต่อการเรียนรู้เป็นกำลังใจสำคัญต่อการเรียนรู้ ช่วยเกื้อหนุนในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนและด้านวิชาการ มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาความรู้ ทัศนคติ บุคลิกภาพ คุณธรรม การได้รับการยอมรับ และการกระตุ้นความคิดและประสบการณ์ใหม่ๆ

6. ปัจจัยด้านครอบครัว

6.1 ความหมายของครอบครัว

ทรงพล ภูมิพัฒน์ (2541, หน้า 54) ได้กล่าวถึง บ้าน หมายถึง ครอบครัว (Family) ได้แก่ บิดา มารดา ผู้ปกครอง เครือญาติ ปู่ ย่า ตา ยาย พี่น้อง นับเป็นบุคคลกลุ่มแรกเป็นสถาบันสำคัญที่เป็นตัวแทนผู้ให้การอบรมสั่งสอนสมาชิกใหม่ ตั้งแต่เริ่มเกิดจนเติบโตใหญ่ทั้งใกล้ชิดและยาวนานนับปี บ้านเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดและเป็นหลักสำคัญในการถ่ายทอดหล่อหลอมความรู้สึก ความรู้ เจตคติ อุดมคติ ความเชื่อ อารมณ์ และแนวทางในการดำรงชีวิตตามปกติให้แก่เด็ก บุคคลจะพัฒนาไปเป็นผู้ใหญ่ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับกรอบมโนธรรมในวัยแรก ๆ คือวัยทารกเรื่อยมา

6.2 ความสำคัญของครอบครัว

จากการศึกษา มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของครอบครัว ดังนี้

เมย์คุต (Maykut, 1984, p. 1366-A) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางครอบครัว กับการแสดงออกถึงพัฒนาการของนักเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางกายภาพ สังคม และจิตวิทยาของสภาพแวดล้อมทางครอบครัวกับการแสดงออกถึงพัฒนาการของนักเรียนในการวัดด้านพุทธิพิสัย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และลักษณะทางเจตคติ

สภาพแวดล้อมทางครอบครัว ได้แก่ ประวัติสุขภาพอนามัยของครอบครัว ความมั่นคงของครอบครัว สภาพแวดล้อมทางบ้าน โดยมีนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง 182 คน จาก 69 ครอบครัว พบว่า นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่สภาพแวดล้อมไม่ดี แสดงออกถึงพัฒนาการต่ำกว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีสภาพแวดล้อมทางครอบครัวที่ดี

คอร (Cole, 1993 อ้างถึงใน ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2540, หน้า 115) กล่าวถึงการขาดความอบอุ่นจากครอบครัว ทำให้เด็กสุขภาพจิตไม่ดี ไม่ตั้งใจเรียน ผลการเรียนตกต่ำ ไปคบเพื่อนชั่วแล้วชวนกันไปทำความผิด ซึ่งการคบเพื่อนชั่วเป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญมากในช่วงที่บุคคลเป็นวัยรุ่น

เจษฎา แซ่มประเสริฐ (2545, หน้า 53) ได้กล่าวไว้ในเรื่องโรงเรียนเพื่อนเด็กถึงบทบาทของผู้ปกครองดังนี้

- ให้ความร่วมมือในการประชุมสัมมนาทำความเข้าใจและรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวสิทธิเด็ก
- ร่วมสร้างเครือข่ายของผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อสิทธิเด็กและดำเนินกิจกรรมสม่ำเสมอ
- มีส่วนร่วมกับโรงเรียนและนักเรียนในการทำหนดสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน
- ให้ความคุ้มครองช่วยเหลือนักเรียนให้ดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพตามอัตภาพ
- มีส่วนร่วมในการจัดหาทรัพยากรที่เป็นปัจจัยที่สำคัญในการเรียนรู้
- ร่วมมือ สนับสนุน กำกับ ติดตาม ดูแลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้กับโรงเรียนและชุมชน
- ให้ความช่วยเหลือนักเรียนในความปกครองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ มีคุณภาพชีวิตที่ดี
- เป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้โดยเฉพาะการอนุรักษ์ทรัพยากร ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น
- เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการพิทักษ์สิทธิเด็ก
- รับฟังความคิดเห็น ปัญหา อุปสรรค ความคับข้องใจของนักเรียนด้วยการเอาใจใส่ และให้ความเห็นใจ

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2546, หน้า 10) ได้กล่าวถึงกระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญกับครอบครัวเป็นอันมากเห็นได้จากเป้าหมายและมาตรการของนโยบายของการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการทั้ง 3 ข้อ จะเห็นว่านอกจากผู้บริหารการศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาจะมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาแล้วยังให้ความสำคัญกับครอบครัวและชุมชนที่จะมาร่วมพัฒนาการศึกษาโดยมีส่วนร่วม พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

- ร่วมสนับสนุนให้บุตรหลานได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นโยบายข้อที่ 1 มาตรการที่ 1)

- อบรมให้ความรู้เด็ก ส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างถูกต้อง (นโยบายข้อที่ 1 มาตรการที่ 7)

- ร่วมจัดการศึกษาและบริการความรู้ที่หลากหลายแก่นักเรียน (นโยบายข้อที่ 5 มาตรการข้อที่ 5)

- ร่วมอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (นโยบายข้อที่ 5 มาตรการที่ 17)

- ร่วมในการป้องกันภัยจากสารเสพติดและโรคเอดส์ (นโยบายข้อที่ 5 มาตรการที่ 14)

นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการนี้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งพระราชบัญญัตินี้จะให้ความสำคัญกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครอบครัวเป็นอย่างมากในการร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษาพอสรุปได้ดังนี้

- มีส่วนร่วมในการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา (มาตรา 9(6) และมาตรา 12)

- ร่วมพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (มาตรา 24 (6))

- ร่วมระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา (มาตรา 52 (2))

ประเทศนิวซีแลนด์ พบว่า ภูมิหลังของครอบครัวมีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นชนชั้นทางอาชีพหรือระดับการศึกษาของผู้ปกครอง โครงสร้างของครอบครัว เชื้อชาติ ระดับรายได้ นอกจากนั้นการมีโอกาสได้เลือกโรงเรียนให้แก่ลูกให้ได้เข้าเรียนในโรงเรียนที่พึงพอใจ ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและครอบครัว ประเทศนิวซีแลนด์ได้พยายามเสริมสร้างบทบาทของครอบครัวที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก ด้วยการให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุข การศึกษา สวัสดิการสังคม รัฐบาล ท้องถิ่น ชุมชน ร่วมกันพัฒนาและเชื่อมโยงนโยบายและโครงการต่าง ๆ ทั้งในด้านการเงินทุนการจัดซื้อและการให้บริการเพื่อบรรเทาปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ของเด็ก เช่น สภาพที่อยู่อาศัยที่ไม่ดี การมีรายได้ต่ำอย่างต่อเนื่องการมีครอบครัวแตกแยก

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทของครอบครัวที่มีผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของเด็ก หนึ่งในเป้าหมาย 8 ประการของการปฏิรูปการศึกษาของสหรัฐอเมริกา คือ การสร้างความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน โดยเน้นว่าความร่วมมือนั้นจะต้องถึงระดับความรับผิดชอบร่วมกันและมีกิจกรรม/ โครงการมากมายที่ได้รับการสนับสนุนการพัฒนาเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและโรงเรียนและให้ความสำคัญเป็นพิเศษ สำหรับเด็กที่อยู่ในกลุ่มเป้าหมายว่าเป็นเด็กกลุ่มที่เสี่ยง คือ กลุ่มที่มีผลการเรียนต่ำ เด็กที่มีปัญหาด้านพฤติกรรม

กลุ่มที่ครอบครัวมีรายได้น้อย โรงเรียนที่มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมในประเทศเกาหลี ให้ความสำคัญกับครอบครัวและมัธยมศึกษา ประกันถึงสิทธิของผู้ปกครองและส่งเสริมให้เข้ามามีส่วนร่วม ในสภาโรงเรียน เพื่อจัดตั้งประชาคมโรงเรียนและเสนอความเห็นของตนเองเกี่ยวกับการศึกษาของ บุตรและผู้อยู่ในความดูแล

การันท์ รัตนแสนวงษ์ (2546, หน้า 51) ได้พูดถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัว เกี่ยวกับการหล่อหลอมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน ซึ่งเป็นการนำไปสู่การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง โดยกล่าวว่า ครอบครัว เป็นองค์กรสถาบันที่เล็กที่สุด แต่มีความสำคัญมากที่สุดเพราะครอบครัวจะมี บทบาทในการหล่อหลอมเยาวชนให้เป็นคนมีนิสัยรักการอ่าน ญาติผู้ใหญ่ในครอบครัวจะเป็นตัวอย่าง ที่ดีในการนำบุตรหลานของตนให้รักการอ่านแนะนำ ดูแลเอาใจใส่เรื่องการสะกดคำ ออกเสียงอย่าง ถูกต้อง จัดหาหนังสือที่มีภาพเหมาะสมกับเยาวชน ชูใจให้เด็กอยากอ่านหนังสือ

นิสากร สนามเขต (2550, หน้า 21) ได้กล่าวว่า ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคม สถาบันแรกที่เด็กเกี่ยวข้อง และมีความสำคัญต่อเด็กมากที่สุด เพราะนอกจากเป็นแหล่งให้กำเนิด มนุษย์แล้ว ยังต้องหล่อหลอมชีวิตที่เกิดขึ้นมาให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมต่อไปได้ ครอบครัวจึงมี อิทธิพลในการถ่ายทอดทางความคิด ทักษะคติและพฤติกรรม รวมทั้งสร้างบุคลิกภาพของบุคคลใน สังคม เพราะการที่เด็กต้องอาศัยการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว จากญาติพี่น้องที่ใกล้ชิดนานมาก เท่าใด เด็กก็ย่อมรับเอาลักษณะต่าง ๆ ของบุคคลที่ใกล้ชิดกับตนมากขึ้นเท่านั้น

โดยสรุป ครอบครัว ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครองมีความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู ของผู้เรียน ผู้ที่ช่วยเหลือดูแลนักเรียนมีอิทธิพลต่อนักเรียนในการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ส่งเสริม ให้นักเรียนต้องการเรียนรู้ มีพฤติกรรมสนับสนุนการเรียน เป็นกำลังใจสำคัญ เกื้อหนุนในการกำหนด วัตถุประสงค์การเรียน มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาความรู้ บุคลิกภาพ คุณธรรม เป็นผู้แสดง การยอมรับและชมเชย เอาใจใส่ตามบทบาทและหน้าที่ต่อการเรียนรู้และพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน

7. ปัจจัยด้านการเรียนพิเศษ

จากการศึกษา ปัจจัยด้านการเรียนพิเศษหรือการกวดวิชา มีผู้กล่าวถึง ดังนี้

7.1 ความหมายการเรียนพิเศษ

ราชบัณฑิตยสถาน (2530) ได้ให้ความหมายของคำว่า “เรียน” คือ ศึกษาเพื่อให้เข้าใจ จำได้ ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ หรือความชำนาญ “พิเศษ” คือ ยิ่งกว่าปกติ แปลจากสามัญไม่ใช่ ทั่วไป เป็นส่วนหนึ่งต่างหากมีลักษณะที่ทำให้ต่างกัน เมื่อรวมเป็นคำว่า “เรียนพิเศษ” จึงหมายถึง ศึกษาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่แปลกไปจากปกติสามัญหรือศึกษาให้เกิดความรู้ความชำนาญ ที่มีลักษณะต่างไปกว่าปกติสามัญ

อภิชัย พันธเสน (2530, หน้า 14) ให้ความหมายไว้ว่า “การเรียนพิเศษ” หมายถึง การศึกษาเนื้อหาที่ผู้เรียนเรียนมาแล้วจากการเรียนการสอนในโรงเรียนปกติ เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและจำได้เป็นพิเศษ และยังได้ขยายความเพิ่มเติมว่า การเรียนพิเศษนั้นจะหวังผลเพื่อให้ความรู้ที่เรียนนั้นเกิดประโยชน์โดยตรงในทันที หรือในอนาคตอันใกล้ต่อผู้เรียน ซึ่งวิธีการเรียนจะแตกต่างไปจากการเรียนตามปกติทั่วไป เพราะเป็นการเรียนที่ไม่ได้เพิ่มความรู้อย่างกว้าง ๆ แต่เป็นการเรียนเพื่อจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งแน่นอนในเวลาจำกัด

คงศักดิ์ ธาตุทอง (2542, หน้า 6) กล่าวถึงการเรียนพิเศษ หมายถึง การศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญที่มีลักษณะต่างไปจากปกติสามัญ โดยมีครูเป็นผู้จัดให้แก่ผู้เรียนนอกชั้นเรียนเป็นกลุ่มย่อยหรือรายบุคคล

ไพฑูรย์ สีนารัตน์ (2545, หน้า 8) ได้กล่าวถึงการเรียนพิเศษ คือ การเรียนเนื้อหาวิชาหรือกิจกรรม หรือประสบการณ์ที่ครูจัดให้แก่ผู้เรียนนอกชั้นเรียน หรือนอกหลักสูตร เช่น นักเรียน ม.5 เรียนพิเศษวิชาภาษาอังกฤษกับชาวต่างประเทศส่วนตัว หรือเรียนพิเศษอิเล็กทรอนิกส์ในวันหยุด เป็นต้น ผู้สอนวิชาต่าง ๆ นี้ มักนิยมเรียกว่า ครูพิเศษ หรือครูสอนพิเศษ เป็นต้น

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, หน้า 191) กล่าวถึงการเรียนเพิ่ม เป็นการเรียนหลังจากที่ได้เรียนจากบทเรียนนั้นแล้วทบทวนสิ่งนั้นซ้ำแล้วซ้ำอีก จำได้แม่นยำและนานขึ้นซึ่งเป็นสิ่งที่คนส่วนมากรู้อยู่แล้ว เช่น การท่องจำต่าง ๆ ในเวลาเย็นก่อนกลับบ้านของนักเรียน การทบทวนบทเรียนก่อนสอบซึ่งเป็นการฝึกหัดเพื่อให้การเก็บความจำอยู่ได้นาน

โดยสรุป การเรียนพิเศษ การเรียนก่อน หรือการเรียนเพิ่มส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและยังเป็นการเสริมแรงในสิ่งที่เราเรียนมาแล้ว เกิดการได้รับการหยั่งเห็น (Insight) เพิ่มเติมแทนที่จะจมปลักกับมโนทัศน์พื้นฐาน เราสามารถทำความเข้าใจในความสงสัยในหัวข้อ สามารถจำได้แม่นยำและนานขึ้น

7.2 รูปแบบของการเรียนพิเศษ

อริคม สวัสดิญาณ (2539, หน้า 41) กล่าวว่า การเรียนพิเศษเป็นที่นิยมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาและผู้ปกครองมุ่งสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา ก่อนที่สถาบันอุดมศึกษา กำหนดให้ใช้คะแนนเฉลี่ยและลำดับที่คะแนนเฉลี่ย GPA และ PR มาเป็นเกณฑ์ร่วมในการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา ผู้ปกครองและนักเรียนจึงมีความต้องการผลการเรียนในระดับสูง เพื่อ GPA และ PR จะได้สูง การเรียนพิเศษนอกจากจะเป็นการเรียนเสริม ทบทวนแล้วยังเป็นการเรียนล่วงหน้า และส่วนใหญ่จะเรียนกับครูผู้สอนในแต่ละรายวิชา แม้แต่สถาบันกวดวิชาเองก็ปรับเปลี่ยนการเรียนพิเศษเป็นการเรียนล่วงหน้า

คงศักดิ์ ธาตุทอง (2542) ได้กล่าวถึงการเรียนพิเศษว่า แต่เดิมผู้ที่ใช้เวลานอกเหนือการเรียนในชั้นเรียนมาเรียนพิเศษคือกลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน หรือขาดเรียนจนไล่ตามการเรียนของเพื่อนฝูงในชั้นไม่ทัน ดังนั้นผู้สอนพิเศษคือครูในชั้นเรียนปกติโดยครูจะสอนเหมือนกับที่ถ่ายทอดให้กับนักเรียนคนอื่นในชั้นเพียงแต่การเรียนพิเศษเช่นนี้จำกัดอยู่ในกลุ่มเล็ก ๆ ทำให้ครูแจกแจงรายละเอียด ความซับซ้อนของรายวิชาให้กับผู้เรียนได้มากกว่าในชั้นเรียนปกติ ต่อมาได้มีการพัฒนาการสอนพิเศษให้กับนักเรียนทั่วไปในชั้นเรียนปกติรวมถึงนักเรียนที่เรียนรู้อยู่ในเกณฑ์ที่ดีกว่าผู้อื่นด้วย

เสาวลักษณ์ มาวงศ์ (2544, หน้า 7) ได้กล่าวถึงรูปแบบการเรียนพิเศษที่เราพบเห็นกันทั่วไปตามเมืองใหญ่ ๆ คือ การเรียนในโรงเรียนสอนกวดวิชา เช่น คณิตคิดเร็ว หากจะเรียนภาษาอังกฤษก็เรียนกับสถาบันที่มีชื่อเสียง YMCA AUA หรือให้ครูมาสอนที่บ้านซึ่งเป็นส่วนที่น้อยมาก เพราะต้องจ้างในราคาที่สูง อีกวิธีหนึ่งก็คือเรียนกับครูที่สอนในโรงเรียน โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่เป็นโรงเรียนหนึ่งที่จัดการเรียนพิเศษให้กับนักเรียน โดยเรียนกับครูที่สอนในโรงเรียน ในวันธรรมดาช่วงหลังเลิกเรียนมีนักเรียนจำนวนมากที่เรียนพิเศษตามที่โรงเรียนจัดให้ ซึ่งคล้ายกับนักเรียนในประเทศอื่นโดยเฉพาะในแถบเอเชีย ที่นักเรียนมีการขวนขวายหาความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองให้สูงขึ้น เช่น การศึกษาของญี่ปุ่นใช้เวลาเรียนปีละ 240 วัน เด็กต้องทำการบ้านวันละไม่น้อยกว่า 2 ชั่วโมงครึ่ง ในขณะที่เดียวกันเด็กนิยมไปโรงเรียนกวดวิชาหรือที่เรียกว่า JUKO และนิยมตัวกันหลังเลิกเรียน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ปกครองญี่ปุ่นว่าลูกหลานจะเรียนได้ดีต้องลงแรงเพราะญี่ปุ่นถือว่าการศึกษาคือเครื่องมือที่จะทำให้ชาติบรรลุนโยบาย

7.3 ความสำคัญของเรียนพิเศษ

จากการศึกษา สาเหตุที่ทำให้นักเรียนต้องเรียนพิเศษ แสดงว่าการเรียนพิเศษมีความสำคัญนั้น ได้มีนักการศึกษากล่าว ดังนี้

คงศักดิ์ ธาตุทอง (2542, หน้า 6) ได้ระบุถึงการเรียนพิเศษมีสาเหตุมาจากผู้ปกครองไว้ว่า

- ผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่า การสอนคัดเลือกเข้าเรียนต่อในระดับต่าง ๆ นั้นจะต้องใช้ความรู้ที่เกินกว่าหลักสูตรที่เรียนอยู่ หากนักเรียนได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้น โอกาสที่จะได้เปรียบในการแข่งขันย่อมมีมากกว่า

- ผู้ปกครองประสงค์ที่จะให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ระหว่างรอผู้ปกครองมารับกลับบ้านหรือระหว่างปิดภาคเรียน

- ผู้ปกครองมีความเชื่อมั่นในการสอนพิเศษนอกเวลาของโรงเรียนที่บุตรหลานเรียนอยู่ในเวลาปกติมากกว่าที่ให้ผู้อื่นจัดให้ซึ่งนอกจากจะช่วยให้บุตรหลานได้เรียนทันผู้อื่นแล้วยังมีความปลอดภัยแก่นักเรียนอีกด้วย

นอกจากนั้นคงศักดิ์ ธาตุทอง (2542, หน้า 6) ได้สรุปผลการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง การเรียนการสอนนอกเวลาในสถานศึกษาถึงความจำเป็นที่นักเรียนต้องเรียนพิเศษจนทำให้เกิดมี ระบบการเรียนการสอนพิเศษ คือ

- ผู้ปกครองขาดความเข้าใจในการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรใหม่
- ผู้ปกครองขาดจิตวิทยาการสอนและวิธีการสอน ทำให้ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือ นักเรียนในด้านการเรียนได้
- ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลบุตร เนื่องจากต้องประกอบอาชีพจึงต้องหาคนมาดูแลบุตรแทน

ขวัญจิรา ศรีชา (2549, หน้า 21) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โรงเรียนกวดวิชา ที่พึงของนักเรียน ที่มุ่งสอบเข้าโดยได้ทำการสำรวจทัศนคติของนักเรียนและผู้ปกครองของนักเรียนในกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อการกวดวิชาระหว่างวันที่ 28 – 30 เมษายน พ.ศ. 2540 ผลการสำรวจพบว่า ผู้ปกครองและ นักเรียนต่างเห็นความจำเป็นของการเรียนกวดวิชาเพื่อเสริมสร้างความรู้ควบคู่ไปกับการเรียนใน โรงเรียนและเพื่อเตรียมความพร้อมในการสอบเข้าในทุกระดับชั้น ยกเว้นนักเรียนที่ยังเล็กคือต่ำกว่า ประถมศึกษาปีที่ 5 สำหรับในปีการศึกษา 2540 นักเรียนส่วนใหญ่คือร้อยละ 70 มีแผนการเรียน กวดวิชา โดยพบว่าร้อยละ 14.5 คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ต้องเตรียมสอบเข้ามัธยมศึกษา ปีที่ 4 นอกจากนั้นยังได้กล่าวถึงโรงเรียนกวดวิชาที่มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่อง ขณะที่จำนวนโรงเรียน กวดวิชามีการขยายตัวอย่างรวดเร็วเช่นกัน โดยเปรียบเทียบตัวเลขในปี พ.ศ. 2547 และปี พ.ศ. 2548 จำนวนโรงเรียนกวดวิชาเพิ่มขึ้น 3 เท่าจาก 171 แห่ง เป็น 728 แห่ง และจำนวนนักเรียนที่เรียน กวดวิชาเพิ่มขึ้นจาก 31,748 คน ในปี พ.ศ. 2528 เป็น 147,093 คน ในปี พ.ศ. 2542 หรือเพิ่มขึ้น เกือบ 4 เท่า ในช่วงเพียง 10 กว่าปี สะท้อนให้เห็นถึงการเติบโตของธุรกิจกวดวิชา โดยสรุปการที่ นักเรียนเลือกจะเรียนรู้มากขึ้นย่อมนำมาซึ่งโอกาสในการสอบได้ที่มากขึ้น ขณะเดียวกันก็มา พร้อมกับต้นทุนที่มากขึ้นด้วย

สรุปได้ว่า การเรียนก่อน หรือการเรียนเพิ่มที่ช่วยทบทวนแสวงหาความรู้เพิ่มเติมตาม ความต้องการที่ได้มากกว่าการเรียนในชั้นเรียนปกติ ส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์ในการแสวงหา ความรู้มากขึ้น ได้ทบทวนรายละเอียดความซับซ้อนของรายวิชาเพิ่มมากกว่าในชั้นเรียนปกติ เป็นไปตามความต้องการของนักเรียนขวนขวายหาความรู้ในการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้สูงขึ้น ซ่อมเสริมเด็กเก่งและเด็กอ่อนให้ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ เน้นการฝึกซ้ำ ย้ำทวน ทำให้เกิด ทักษะเกิดเป็นความรู้ที่ถาวร เน้นหาที่เป็นเทคนิคการเรียนรู้ ประสบการณ์จะมีมากกว่า การเรียนปกติ ในชั้นเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

เฉลิม พรหมคุณาภรณ์ (2539) ได้ศึกษาพบว่า นักศึกษาที่มีความพอใจในความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในชั้นมาก มีแนวโน้มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงกว่านักศึกษาที่มีความพอใจในความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในชั้นน้อย

พรทิพย์ สระบงกช (2544) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านครู ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านหลักสูตร ปัจจัยด้านทรัพยากร ปัจจัยด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก และปัจจัยด้านชุมชน ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในระดับมาก มีความสัมพันธ์กับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก (X_1) ปัจจัยด้านผู้บริหาร (X_2) และปัจจัยด้านทรัพยากร (X_3) เป็นตัวพยากรณ์คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีค่าอำนาจพยากรณ์เท่ากับ 36.40 เปอร์เซ็นต์ ดังสมการพยากรณ์คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในรูปคะแนนดิบ ดังนี้

$$\hat{Y} = 1.359 + .238 (X_1) + .192 (X_2) + .150 (X_3)$$

อังคณา นุตยกุล (2545) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาบัญชี ของนักศึกษาภาคปกติ แขนงวิชาบัญชี โปรแกรมบริหารธุรกิจ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต ปีการศึกษา 2544 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านตัวนักศึกษามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ถ้ายอง ปุ๊กมะเริง (2548) ศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า การศึกษาสูงสุดของมารดา และความรับผิดชอบต่อตนเองส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา

ชนษกรณ์ พูนเกิดมะเริง (2548) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคอมพิวเตอร์ของนักเรียน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์สถาบันการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่นำมาศึกษาทั้ง 6 ตัว มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ ทักษะพื้นฐานทางคอมพิวเตอร์ ความรับผิดชอบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการปรับตัวของนักเรียน ซึ่งปัจจัยทั้ง 4 ตัว สามารถพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ร้อยละ

อภิชัย สาหรัยทอง (2547) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารงาน พบว่า ปัจจัยภายใน 1) ด้านงบประมาณ ผู้บริหารส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับงบประมาณมากเพราะถือเป็นหัวใจหลักในการทำงาน เพราะเมื่อขาดงบประมาณก็ไม่สามารถบริหารงานให้เกิดผลสำเร็จได้ 2) ด้านบุคลากร จากผลที่ได้ผู้บริหารให้ความสำคัญ กับความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติและการเพิ่มประสิทธิภาพของพนักงานด้วย 3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ 4) ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ต้องไม่ล่าช้า หรือจนเกินไป เพราะผู้บริหารเห็นว่าถ้าการให้เวลาในการไม่เหมาะสมก็ยากจะทำงานให้สำเร็จได้ 5) ด้านการวางแผนและการบริหารจัดการ ถ้าการวางแผนปฏิบัติงานสอดคล้องกับงบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และมีระยะเวลาในการปฏิบัติงานจะสามารถทำให้การบริหารงานสำเร็จไปได้ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการบริหารงาน 2) ปัจจัยด้านความซื่อสัตย์ 3) ความเป็นธรรม ความเสมอภาค เป็นสิ่งจำเป็นในการบริหารงาน ให้สำเร็จ

กัญญารัตน์ เกิดบ้านไทร (2548) ได้ศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เลือกสรร กับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดเพชรบูรณ์ ปีการศึกษา 2547 ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรพยากรณ์มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .399 มีค่าอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 15.90 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 การค้นหาพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดเพชรบูรณ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ 3 ตัว ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ (GAT) ในขณะศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2546 มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 อย่างสูงในทุกรายวิชามีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับสูง ($\bar{X} = 4.06$) ผลรวมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 72.16$) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 การเรียนพิเศษมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีความสำคัญอย่างมีนัยสำคัญที่ .05

จิรพงษ์ บุญเสนา (2549) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่อง ปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ปีการศึกษา 2547 ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรพยากรณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.1 ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ (NT) ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ สมาชิกครอบครัว สภาพครอบครัว ตัวแปรพยากรณ์ที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ เพศ การเรียนพิเศษ ทุนการศึกษา ที่อยู่อาศัย อาชีพผู้ปกครอง รายได้ผู้ปกครอง เวลาทำการบ้าน เวลาดูทีวี การศึกษาผู้ปกครอง กิจกรรมพิเศษ ขนาดของโรงเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ตัวแปรพยากรณ์ที่มีความสัมพันธ์ กับตัวแปรเกณฑ์

ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่มี 3 จาก 16 ได้แก่ สมาชิกครอบครัว สถานภาพครอบครัว และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ

นภาพร นิติภิรมย์ชัย (2549) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาขาวิชาการบัญชี พบว่า ความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนของนักศึกษามีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาขาบัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขวัญจิรา ศรชา (2549) วิจัยเรื่องแรงจูงใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการเรียนกวดวิชา ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีแรงจูงใจภายในในการเรียนกวดวิชาเนื่องจากเพื่อเตรียมตัวสอบเอนทรานซ์มากที่สุด และแรงจูงใจอื่น ๆ ได้แก่ ต้องการทำความเข้าใจดีขึ้นกว่าเดิม ต้องการเพิ่มความมั่นใจในการสอบ ต้องการรู้เทคนิคการทำข้อสอบและอื่น ๆ สำหรับแรงจูงใจภายนอกที่เกิดจากการกระตุ้นของพ่อแม่ เพื่อนหรือสิ่งแวดล้อมนั้นมีผลน้อยกว่า

ชวน โฉมทรัพย์เย็น (2549) ได้ศึกษาค้นคว้า ปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 317 คน ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ได้แก่ ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง การศึกษาเพิ่มเติม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรวมระดับชาติ (NT) มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนักเรียน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ $= .661$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ (NT) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 อย่างสูงทุกรายวิชา ตัวแปรพยากรณ์ 3 ตัว ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรวมระดับชาติ (NT) เวลาทำการบ้าน และการเรียนพิเศษ เป็นตัวแปรที่สามารถร่วมกันพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ $= .630$ มีอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 39.70 มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

เชิดศักดิ์ นันทะญาติ (2549) ได้ศึกษาค้นคว้าปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2547 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ครูผู้สอนจำนวน 234 คน ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นด้านบริหารโรงเรียน และด้านสมรรถนะของครูผู้สอน อยู่ในระดับมาก ส่วนความพร้อมของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์กับตัวแปรเกณฑ์พบว่า ตัวแปรพยากรณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกและลบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ปีการศึกษา 2547 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ได้แก่ เพศ อายุ สมรรถนะครูผู้สอน และประสบการณ์ในการสอน

ปรารธนา อุดมอ่าง (2549) ได้ศึกษาค้นคว้าปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (NT) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2547 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรพยากรณ์ได้แก่ เพศ ขนาดโรงเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรวม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 เป็นตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (NT) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2547 โดยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรวม มีความสัมพันธ์อย่างสูงทุกรายวิชา เพศ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (NT) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2547 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

พรรณงาม สัมปชญัญสถิต (2549) ได้ศึกษาค้นคว้าปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2547 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 จำนวน 356 คน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2547 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ปัจจัยด้านการบริหาร โรงเรียน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อผลทางการเรียนในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) ด้านสมรรถนะครูผู้สอนเป็นปัจจัยส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) ด้านสภาพแวดล้อมชุมชนเป็นปัจจัยส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) ด้านความพร้อมของนักเรียนเป็นปัจจัยส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$) ผลการวิเคราะห์ด้านความสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรพยากรณ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2547 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ตัวแปรทั้ง 7 ตัว สามารถร่วมกันพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรวม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณเท่ากับ .332 ตัวแปรพยากรณ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดคือ ด้านประสบการณ์ ด้านการสอน และด้านการบริหาร โรงเรียน ตัวแปรพยากรณ์และตัวแปรเกณฑ์คู่ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดคือ ด้านประสบการณ์การสอน กับอายุครูผู้สอน ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุด 4 ตัว คือ วุฒิการศึกษาของครู ประสบการณ์ด้านการสอนของครู ด้านการบริหารโรงเรียน และความพร้อมของนักเรียน

พรรณผกา มณีเนตร (2549) ได้ศึกษาค้นคว้าปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์นักเรียน (NT) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2547 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 จำนวน 265 คน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยพยากรณ์ได้แก่ การเรียนพิเศษ การได้รับทุนการศึกษา ที่พักอาศัย อาชีพผู้ปกครอง รายได้ผู้ปกครอง เวลาดูโทรทัศน์ การศึกษาของผู้ปกครอง

และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรวม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 มีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ .760 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ตัวแปรพยากรณ์ 16 ตัว ร่วมทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรวมของนักเรียน ภาคเรียนที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2547 เพศ การเรียนพิเศษ รายได้ผู้ปกครอง และเวลาดูโทรทัศน์ เป็นตัวพยากรณ์ที่ดี ในการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2547

กัญทิยา ใจกลางดุก (2554) ได้ทำการศึกษาคิดตามผลการดำเนินโครงการการพัฒนาคุณภาพโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของทุกโรงเรียนในเครือข่ายอำเภอบ้านธิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 1 ผลการวิจัยเพื่อศึกษาคิดตามการดำเนินโครงการครั้งนี้ พบว่าโครงการพัฒนาคุณภาพโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สามารถผลักดันให้ทุกโรงเรียนในเครือข่ายอำเภอบ้านธิ ดำเนินการเร่งรัดพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มข้นเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนสอบ O-NET ได้ ด้วยการจัดทำโครงการเข้าค่ายวิชาความรู้วิชาการนักเรียน ผลของการพัฒนาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5 กลุ่มสาระหลัก ปีการศึกษา 2553 ให้เป็นไปตามที่คาดหวังพบว่าเป็นดังนี้ ผลการสอบ O-NET ในภาพรวมของนักเรียนชั้น ป.6 กลุ่มสาระที่ได้คะแนนสูงกว่าเป้าหมายที่ สพป. ลพ. 1 คาดหวังมี 1 กลุ่มสาระ คือ สังคมศึกษา คิดเป็นคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 49.26 เพิ่มสูงขึ้นจากเป้าหมายที่คาดหวัง คิดเป็นคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 13.09 แสดงว่าบรรลุเป้าหมายที่คาดหวัง คิดเป็นร้อยละ 20 ของ 5 กลุ่มสาระหลัก อีก 4 กลุ่มสาระได้คะแนนต่ำกว่าเป้าหมายที่คาดหวัง คิดเป็นร้อยละ 80 และผลคะแนนสอบของนักเรียนชั้น ม.3 ได้คะแนนสูงกว่าที่ สพป. ลพ.1 คาดหวัง มี 1 กลุ่มสาระ คือ ภาษาไทย คิดเป็นคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 44.89 เพิ่มสูงขึ้นจากเป้าหมายที่คาดหวัง คิดเป็นคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 8.81 คิดเป็นร้อยละ 20 ของ 5 กลุ่มสาระ อีก 4 กลุ่มสาระได้คะแนนต่ำกว่าเป้าหมายที่คาดหวัง คิดเป็นร้อยละ 80 แต่ถ้าไม่นำเป้าหมายที่คาดหวังมาเป็นตัวกำหนด พบว่า คะแนน O-NET ปี พ.ศ. 2553 สูงกว่าปี พ.ศ. 2552 เกือบทุกสาระ

งานวิจัยต่างประเทศ

เพนดอร่า (Pandora, 1998 อ้างถึงใน การดี อนันต์นารี, 2545, หน้า 67-68) พบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองนักเรียนมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

เพอร์สัน (Person, 1993, p. 3071-A) ได้ทำการศึกษาเรื่องการสำรวจหาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผล ที่ได้รับจากการจัดการของวิทยาลัยในรัฐคาโรไลนาเหนือ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือผู้บริหาร คณะครูในวิทยาลัยและเจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ ในวิทยาลัย โดยผู้ที่ตอบกลับจะถือว่าเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา พบว่า การบริหารอย่างมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญกับประสิทธิผลที่ได้รับจากการจัดการและจากแบบสอบถามความคิดเห็นในด้าน ๆ พบว่า แบบสอบถามเกี่ยวกับความพอใจที่ได้รับจากการจัดการ

ซึ่งมี 27 ปัจจัย มีความพอใจ 17 ปัจจัย และสอบถามเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม จำนวน 10 ปัจจัย เป็นปัจจัยที่ถูกจ้างอยากรให้เกิดในวิทยาลัย และยังพบว่าระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งในปัจจุบันไม่มีผลต่อการยอมรับผลของการจัดการ

เซนเนอร์ (Zentner, 2001, p. 99) ได้นำเสนอรายงานการวิจัยระดับปริญญาเอกในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างวินัยนักเรียนกับทักษะด้านอื่นของนักเรียน พบว่า การปฏิรูปการศึกษาเชิงบังคับได้ก่อให้เกิดการบริหารโรงเรียนในส่วนที่เกี่ยวข้อง ความต้องการของนักเรียนระเบียบวินัยของโรงเรียนการแก้ปัญหาวินัยของนักเรียน และการปรับปรุงความประพฤติของนักเรียน พบว่า โรงเรียนควรจัดกลไกและสภาพแวดล้อมในการบริหาร เพื่อให้บุคลากรของโรงเรียนได้ดูแลปัญหาด้านวินัยของนักเรียนได้อย่างเต็มที่ ช่วยให้นักเรียนได้ทราบความตั้งใจจริงในการแก้ปัญหของโรงเรียน ไม่ใช่เป็นการจับผิดแต่เป็นการส่งเสริม ช่วยเหลือ สนับสนุน ให้นักเรียนได้แก้ไขความประพฤติของตนเองและพัฒนาคุณภาพการเรียน การสอนและคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน จากผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ

สรุปได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนคือ ปัจจัยด้านครู ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านหลักสูตร ปัจจัยด้านทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน ปัจจัยด้านเพื่อน ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านการเรียนพิเศษจึงได้กำหนดเป็นตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เห็นได้ว่ากระบวนการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากผลการประเมิน สามารถเป็นเครื่องบ่งชี้คุณภาพการศึกษาระดับชาติ ระดับภูมิภาค ระดับสถานศึกษา และระดับผู้เรียน เป็นรายบุคคลอย่างสมเหตุสมผล ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 7 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านครู ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านหลักสูตร ปัจจัยด้านทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน ปัจจัยด้านเพื่อน ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านการเรียนพิเศษ ซึ่งจะนำผลการดำเนินการในครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการปรับปรุง และหาแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับนโยบายสำนักงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี และกระทรวงศึกษาธิการต่อไป